

GRATIS

JAARGANG 2 | SEPTEMBER 2022

Tongo = Taal

COLOFON

Tongo is Taal is een uitgave van De Taalsluis, Soemaroebastraat no 10 Beekhuizen, Paramaribo
E-mail: taalsluis@gmail.com
Tel.: (597) 401163 / 8860181

Hoofdredactie: Renate Sluisdom

Eindredactie: Lucia Kettie

Redactieassistentie: Sharon Blaaker

Logistiek: Lytania Bishoen

Lay-out: Roy Kartomoehamat

Distributie: Juraan van Steenoven

Communicatie: Shanna Vasilda

Adviseur journalistiek en uitgeverij: Marvin Hokstam

VOORWOORD

Tongo is Taal 2022: het andere verhaal

De tweede editie van Tongo is Taal is een feit. De uitgever De Taalsluis, is blij en gelukkig dat zowel de Nederlandse Taalunie als de Nederlandse ambassade hier te lande opnieuw financiering heeft gegeven, zodat wij verder kunnen met de Nederlandse taal in de kijkers te plaatsen.

U weet het, ons blad dankt zijn bestaan aan de jaarlijkse Week van het Nederlands, die dit jaar voor de achtste keer gehouden wordt in een samenwerking tussen De Nederlandse Taalunie, waar Suriname sinds 2003 lid van is, en Vlaams-Nederlands Huis De Buren. Op de website – die u kunt bezoeken op www.weekvanhetnederlands.org – is te lezen: *Samen met verschillende partners brengen we de veelzijdigheid van het Nederlands onder de aandacht. Veelzijdigheid.* Dat is de basis voor ons motto geworden dit jaar: het andere verhaal. En dat andere verhaal, dat bedoelen wij in de ruimste zin des woords. Wij zijn op zoek gegaan naar het andere Anansiverhaal, en zo zijn er drie nieuwe Anansiverhalen bedacht. We hebben een ander Chinees verhaal op de kop getikt, en voor de schoolgaande

jeugd hebben wij de rubriek Taalles, waarin jong en oud zich kunnen laven aan leuke, leerrijke oefeningen in de Nederlandse taal. Deze keer kunnen leerlingen tussen 10 en 18 jaar leren over een andere kijk op hun cellphone-verslaving. Een belangrijk artikel vinden wij 'Als je betaalbare boeken zoekt'. Daarin worden wat ideetjes aan de hand gedaan om op een andere (betaalbare) manier aan leesstof te komen. En als extraatje hebben wij het andere verhaal uit de

Antillen; de andere positie en benadering van de Nederlandse taal bij onze 'taalburen'.

Onze uiteindelijke doelstelling is u te verleiden tot lezen en blijven lezen. Daartoe hebben wij in januari van dit jaar onze website gelanceerd. U kunt er niet alleen het hele jaar door van Tongo is Taal-schrijfsels genieten en het volledige tijdschrift lezen en herlezen; u kunt ook zelf een blog of een taaltje schrijven. Ga gauw naar www.tongoistaal.com.

Wij werken eraan dat u blijft lezen, en wensen u daarbij veel leesplezier toe.

Renate Sluisdom

INHOUD

ARTIKELEN

- 04 De taalsituatie bij onze taalburen
- 08 Gedichten en muziek van Simson
- 10 Als je naar betaalbare boeken zoekt ...
- 12 Meertaligheid herbevestigd door StaatNed
- 14 Indra Hu:
"Het allermooiste dat ik wil, is blij zijn"
- 19 Boekenportaal voor Suriname
- 20 Woordkunstenaars aan het woord
- 24 Wat lezen bekende Surinamers?
- 28 Het bibliotheekwezen in Suriname
- 32 Taalles: Verslaafd aan je telefoon?
- 38 Een klinkende naam
- 42 Drie nieuwe Anansi-verhalen

POËZIE

Pagina's 40 & 41

COLUMN

- 11 Taalverruiming

INTERVIEWS

- 16 Journalist Jason Pinas:
'Ik heb geen vijand, mensen hebben mij gemaakt tot hun vijand'
- 17 Schrijver Stanley Betterson:
'Ik koos voor een vrouw als hoofdpersoon omdat marron-vrouwen doorzetters zijn'

BOEKBESPREKING

- 27 'Van China naar Suriname'
- 46 "Dit deel van onze geschiedenis moet een plek krijgen in ons leven"

4

8

14

19

20

24

28

42

De taalsituatie bij onze 'taalburen'

Wij werden enkele maanden geleden prettig opgeschrikt door het verzoek van Roland Antonius uit Curaçao, die Tongo is Taal ergens had zien liggen, om een babbeltje met ons te maken. Wij waren zeer vereerd en blij met de belangstelling van onze 'taalburen', en voerden twee uitgebreide gesprekken met hem.

DOOR: RENATE SLUISDOM

BEELD: RENATE SLUISDOM | COLLECTIE KIBBELAAR/FACEBOOK

Antonius is van huis uit pedagoog, en is in het verleden regeringsadviseur van Curaçao geweest. Hij is lid van vele wetenschappelijke, culturele, kunst-, en sociale groeperingen. Een van die groeperingen is de Woestijngroep, een groep die het tij op Curaçao met betrekking tot de situatie van het Nederlands in het onderwijs wil keren, en zich daarbij een roepende in de woestijn voelt.

Dat die situatie op de Antillen anders, bijna tegengesteld is aan die in Suriname, is voor velen waarschijnlijk altijd een raadsel geweest. Zowel de eilanden als Suriname waren kolonies van Nederland, in alle gebieden hebben Nederlanders de scepter gezwaaid in het onderwijs, en daardoor is in alle gebieden ooit het Nederlands de verplichte instructietaal geweest in het onderwijs. Hoe komt het dan toch dat de situatie vandaag aan de dag – speciaal in het onderwijs – zo anders is dan in de voormalige Antillen?

De voormalige Antillen

Die Antilliaanse eilanden vormen alleen geografisch een homogene groep. Taalkundig gezien verschillen ze hemelsbreed van elkaar. Er zijn zes eilanden, en op elk eiland is de situatie anders. Op Aruba zijn er veel scholen, zowel op basis- als op voortgezetniveau, die het Nederlands niet als instructietaal bezigen. Er is zelfs minstens één school – op mbo-niveau, die Nederlands niet eens als vak aanbiedt. Het Engels en het Papiaments hebben er een sterke positie. Het Nederlands is er absoluut niet

de prestigetaal, maar ook geen non-prestigetaal. Men spreekt er graag Nederlands als het voor toeristische of officiële doeleinden vereist is. De situatie op Bonaire is, uit eigen 'observatie' bekend, maar zeer recentelijk is er een wetwijziging voorgesteld om mbo-scholen op Bonaire toestemming te geven sommige opleidingen in het Papiaments aan te bieden. De situatie lijkt dus op die op Aruba, met dit verschil dat Bonaire een (speciale) gemeente is van Nederland, en dus nog steeds 100 procent valt onder de Nederlandse wetgeving. Ook op Bonaire is zowel het Engels als het Papiaments een belangrijke, gerespecteerde taal, en het Nederlands is min of meer de schooltaal. Ook het Nederlands op Curaçao was in het nieuws. Op dat eiland gaat het rooms-katholieke schoolbestuur per komend schooljaar voor de basisscholen volledig terug naar Nederlands als instructietaal. Op Curaçao is er sinds jaar en dag een sterke lobby voor het Papiaments, en in ieder geval alle openbare basisscholen gebruiken al meer dan twintig jaar het Papiaments als instructietaal. Ook buiten het onderwijs is de houding ten opzichte van het Nederlands hooguit die van tolerantie: veel Curaçaoënaars vinden dat het Nederlands met zijn 20 miljoen sprekers eenzelfde behandeling verdient als het Papiaments met krap tweehonderdduizend sprekers. Op Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius heeft het Papiaments geen rol van betekenis. De voertaal is het Engels en de instructietaal op de meeste scholen ook. Saba heeft zelfs toestemming

Roland Antonius op bezoek bij Tongo is Taal

gekregen het Engels als instructietaal op alle scholen aan te houden, na de ontmanteling van de Antillen op 10 oktober 2010. De houding ten opzichte van het Nederlands varieert van redelijke onverschilligheid op Saba: 'O ja, mijn oma kan ook Nederlands spreken', tot onbegrip op Sint Maarten en Sint Eustatius: 'Nederlands is gewoon stom. Hoe kun je in vredesnaam als zwarte persoon uitgerekend Nederlands docent zijn?' Op Sint Maarten is er af en toe, net als op Curaçao en Bonaire, enige strubbeling met betrekking tot de instructietaal.

Taalsituatie anders

Hoewel dus de taalsituaties onderling niet

homogeen zijn, is er wel, zoals eerder gesteld, een soort 'homogeen' verschil met de taalsituatie in Suriname. In Suriname is het Nederlands een uitgesproken prestigetaal, terwijl het Nederlands op de Antillen in veel gevallen gezien kan worden als een non-prestigetaal. In Suriname bezet het Nederlands als instructietaal in het onderwijs een onbetwistbare positie, terwijl op verschillende Antilliaanse eilanden het nogal stuivertje verwisselen is tussen het Nederlands en Papiaments of tussen het Nederlands en Engels.

De theorie die hierop losgelaten kan worden, is dat er op de Antillen één gemeenschappelijke 'vijand' is van het Nederlands, en dat is het Papiaments of het Engels. In Suriname zijn er naast het steeds vaker gebruikte Sranan (zie elders in dit blad het artikel over de staat van het Nederlands), nog ettelijke andere veel gebruikte 'thuisstalen'. Wij noemen, zonder volledig te willen zijn: het Sarnami, Surinaams Javaans, Aucaans en Saramaccaans. Wij hebben dus nooit een talige vuist kunnen (of willen) maken tegen het Nederlands. Wij zijn ook altijd erg *willing* om het Nederlands een soort ereplaats te gunnen binnen onze Babylonische thuissituatie. Kinderen die tijdens hun spel Sranan spreken, krijgen nog steeds de retorische vraag gesteld: Ga je niet naar school? En nog steeds schamen Surinamers zich niet om te opperen dat het Sranan ruw klinkt, of onbeleefd is. Groepen kleurling-studenten in de gangen van Nederlandse universiteiten herken je aan hun taalkeuze: als ze onmiddellijk naadloos overschakelen naar het Nederlands als er een Nederlandse studiegenoot bij komt staan, dan zijn het Surinamers. Daarbij vergeleken is de Antilliaanse taal trots iets om jaloers op te zijn. Met een afgunstige verbazing kan men zien en horen dat Curaçaoënaars op Curaçao een vreemde voorbijganger in keurig Papiaments de weg vragen. In Suriname kun je dat alleen doen als je zeker weet dat de voorbijganger geen Nederlands spreekt; of als je zelf geen Nederlands spreekt uiteraard. In dit verband tekenden wij een situatie op, die plaatsvond tussen twee Surinamers in Nederland.

Ik stond in een zaak naar een apparaat te kijken en te overwegen of het zou doen wat ik wilde, toen een meneer aan kwam lopen en vastbesloten eentje van het rek pakte en in zijn kar plaatste. Ik vroeg: "U bent zeker van uw zaak. Werken deze dingen wel goed? Hij reageerde: "Ja man! A man bun kefalek. Disi na a tweede wan san mi e bai!" Ik had niet verwacht dat hij mij in het Sranan zou antwoorden en moest even zoeken naar woorden om het gesprek verder te voeren in het Sranan. Wij belandden toen maar op het Nederlands voor de resterende twee zinnen van ons gesprek. En dat maakte mij kwaad op mezelf. Want ik ben vloeiend in het Sranan. Het is de taal die mijn voorouders creëerden in een periode waarin niet verwacht werd dat zij iets zouden kunnen creëren. Waarom was ik dan niet adrem erin? Had de indoctrinatie van vroeger die mij opdroeg meer respect te hebben voor de koloniale taal, nog steeds invloed op mij? Neen toch? Mijn afkomst vervult mij toch met diepe trots? Ik schaam mij toch niet voor het Sranan? Ik ben toch niet een van die mensen die in een publieke setting alleen maar Nederlands praten met andere Srananman omdat dat 'beter' klinkt? Ik vond het toch mooi dat deze man gewoon zonder rem, uit volle borst onze taal sprak? Dat hij dat deed met mij was toch ook een teken van respect? Van herkenning? Van broederschap? En dat zonder mij te kennen! Ik liep hem toen maar snel achterna, om nog wat meer vragen te stellen over het apparaat en er een heel geprek over te voeren, in het Sranan, zonder een woordje Nederlands, zoals heel nationalistische vrienden in Suriname die de Sranan-spelling opstelden, vroeger wel eens van mij eisten.

Marvin Hokstam

De kentering

Het hoogte- of dieptepunt van de 'taalstrijd' op de Antillen lijkt de situatie in het mbo-onderwijs op Bonaire. In april dit jaar werd een voorstel tot wetwijziging ingediend bij het Nederlandse parlement (Bonaire is een gemeente van Nederland), die ten doel heeft de onderwijswet zodanig te wijzigen dat Bonaire de mogelijkheid krijgt om op sommige mbo-opleidingen het onderwijs en de examens in het Papiaments aan te bieden. Het was de indieners van de wetwijziging te doen om de mbo-opleiding

tot kok. Tongo is Taal heeft de hand weten te leggen op de volledige notulen van het Tweede Kamerdebat hierover. Hoewel die notulen ongeveer 30 pagina's lang zijn, is de opvatting die de heer El Yassini verwoordt namens zijn partij VVD, op de eerste pagina al duidelijk: "In plaats van het probleem — de taalachterstand in de Nederlandse taal — aan te pakken en met oplossingen te komen, wordt besloten om het probleem volledig uit de weg te gaan. Hiermee worden nieuwe problemen veroorzaakt." Hij stelt enige tijd later in het debat dat het probleem duidelijk wordt als een mbo-afgestudeerde uit Bonaire zijn opleiding wil gaan vervolgen op de Hogere Hotelschool in Nederland: "Ik verdom het dat wij de inwoners van Bonaire blij gaan maken met een dooie mus, namelijk dat wij opleidingen gaan realiseren in het Papiaments tot het moment dat zij verder willen groeien en verder willen stijgen en misschien niet alleen op het eiland geweldige dingen willen doen, maar buiten het eiland om hun vleugels willen spreiden, en zij dan van ons te horen krijgen: 'Sorry, je hebt een afsluiting voor het hoger onderwijs, je komt niet verder.'" El Yassini vertelt wat hij precies bedoelt aan de hand van het verhaal van zijn vader; die kwam vanuit Marokko naar Nederland als verpleegkundige. Vader Yassini was goed in zijn vak en ging elke dag met plezier naar zijn werk. Maar vanwege steeds strengere bijscholingseisen van trainingen en studies die in het Nederlands moesten worden gedaan, werd hij tenslotte 'boventallig' en mocht hij met een uitkering voortaan thuiszitten. "Als kind heb ik gezien hoe een grote, sterke, geweldige kerel, met veel zingeving, terug werd geleid naar een schaduw van zijn vorige ik, dat hij alle zingeving in het leven kwijt was, dat hij geen functie meer had in de samenleving en dat hij niet meer wist wat hij moest doen."

Roland Antonius

Hoewel El Yassini nauwelijks of geen bijval krijgt - veel Kamerleden vinden dat het wetsvoorstel juist voor kansengelijkheid zal zorgen - is hiermee wel het begin van een duidelijke kentering te zien in de positie van het Nederlands op de eilanden: De dag na dit debat reageert de Nederlandse minister van onderwijs met een verklaring dat een Papiamentstalig mbo-diploma wel toegang geeft tot hoger onderwijs in Nederland. En daarop reageert de Curaçaose onderwijsdeskundige Juana Kibbelaar met de uitleg dat het probleem niet de toegang tot hoger onderwijs betreft, maar de kleinschaligheid van het Papiaments. Wij citeren mevrouw Kibbelaar die op de website van de Werkgroep Caraïbische letteren het volgende zegt: "In eigen land heeft Nederland wel degelijk ervaring met kleinschalige talen zoals bijvoorbeeld het Fries en het Limburgs. Deze regionale talen zijn (terecht!) erkende talen, maar men zal in Nederland geen mbo-opleiding vinden in deze regionale talen; dat zou de kansengelijkheid in het onderwijs en op de arbeidsmarkt verkleinen. Maar in Friesland maakt de Friese taal wel deel uit van het curriculum om studenten goed voor te bereiden op de arbeidsmarkt. In eigen land creëert Nederland in het onderwijs dus wél een andere rol voor kleinschalige regionale talen. Het komende debat in de Tweede Kamer moet daarom gaan over het feit dat een kleinschalige taal onmogelijk dezelfde onderwijskerntaken kan uitvoeren als een grote taal."

Roepende in de woestijn

Kibbelaar is oprichter van de Woestijngroep, onderwijsadviseur en trainer, en heeft jarenlange onderwijservaring in zowel het Caribische als het Europese deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Zij probeert al jaren de mindset op voornamelijk Curaçao, en ook op de andere eilanden te veranderen. Zij schrijft op de website van Werkgroep Caraïbische Letteren daar in 2021 het volgende over: "Alle Papiamentstaligen kunnen in hun moedertaal communiceren over dagelijkse zaken. Op school echter moeten

leerlingen leren spreken, lezen en schrijven over ingewikkelder onderwerpen. Dit geavanceerde taalniveau wordt bereikt door veel te lezen. Er zijn onvoldoende Papiamentstalige bronnen, dus Papiamentstaligen zullen vooral moeten lezen in een grotere taal. Die taal moeten zij goed begrijpen om echt te snappen wat zij lezen. Pas als zij lezen met begrip kunnen zij zelfstandig hun kennis en woordenschat over allerlei onderwerpen uitbreiden. En vervolgens zelfstandig hun mening erover vormen en de (taal)vaardigheden ontwikkelen om over deze onderwerpen te spreken en te schrijven. Maar als zij de informatiebronnen niet begrijpen, kunnen zij in geen enkele taal leren om over de onderwerpen uit deze informatiebronnen te spreken en te schrijven. Dus ook niet in het Papiaments! En dat betekent dat juist ook hun Papiamentstalige ontwikkeling blijft steken op een veel te laag niveau." Iets verder in het artikel stelt ze zelfs: "Om het nog duidelijker te stellen: de beste manier om ervoor te zorgen dat de Papiamentstalige ontwikkeling bij kinderen stagneert, is doorgaan met het kleuteronderwijs voornamelijk Papiamentstalig in te richten. Vanuit onderwijskundig oogpunt zit het beleid helemaal op de verkeerde weg. Dit beleid is niet emanciperend, maar stopt Papiamentstalige kinderen in een te klein hokje. Hierdoor wordt de toekomstige ontwikkeling van het Papiaments als taal en cultuuruiting tegengewerkt."

Het een en ander is terug te vertalen naar de situatie tussen het Sranan en Nederlands in Suriname. Het Sranan, en ook andere Surinaamse talen zijn talen om beretrots op te zijn, om verder te ontwikkelen, om belangrijk schoolvak te zijn, om meer in te schrijven en te lezen, om een toevallige voorbijganger als broeder toe te kunnen spreken, om door te geven aan onze kinderen. Daarbij mogen wij niet vergeten dat het om kleinschalige talen gaat. En dat het gebruiken van het Nederlands als instructietaal op alle onderwijsniveau's niet betekent dat wij 'onze' kleinschalige taal niet respecteren of waarderen. •

Juana Kibbelaar

Gedichten en muziek van Simson

DOOR: DE REDACTIE I.S.M SIMSON
BEELD: TASCHA AVELOO | COLLECTIE SIMSON

Onlangs is verschenen: 'Gedichten en muziek van Simson' van Waldy Simson. Simson heeft als mens en kunstenaar vele en diverse interesses. Hij is actief binnen de kunst disciplines poëzie, muziek, keramische expressie, tiffany (de moderne vorm van de glas in loodkunst), schilder-, mozaïek-, graveer- en papiersnijwerkkunst.

Na zijn voorbereidend wetenschappelijke opleiding aan het Mr. Dr. J. C. de Miranda College in Paramaribo, Suriname heeft hij opleidingen genoten op gebieden zoals algemene en bedrijfsstatistiek, wiskunde, administratie, muziek en culturele en kunstzinnige vorming.

Op 8 februari 1995 verscheen in Nederland zijn eerste boek: 'Liederen en Gedichten van Simson'. Het concept van het boek was een opvallend nieuwe. Poëzie werd samen met muziek, afbeeldingen van kunstwerken, een deel van zijn kunstenaarsverhaal en ook nog een woordenlijst Sranan-Nederlands als werk van één kunstenaar gepresenteerd. In 2009 verscheen in Oranjestad, Aruba zijn tweede boek: 'Nieuwe pennenvruchten van Simson'. Met zijn beeldend werk heeft hij diverse keren geëxposeerd in Nederland, Suriname, op Aruba, Bonaire, Jamaica, in Zuid-Afrika en België. In Zuid-Afrika mocht Simson een expositie verzorgen in het kader van de negentigste verjaardag van de icoon en vrijheidsstrijder Nelson Mandela. Bij die gelegenheid ontmoette hij Mandela. Het door

Simson maakte tiffany-kunstwerk 'Amandla' (Zuid-Afrikaans voor vrijheid) en het door hem geschreven en aan Mandela opgedragen gedicht 'Hoop' zijn opgenomen in de collectie van kunstwerken van het Nelson Mandela Museum. Kort voor zijn vertrek uit Zuid-Afrika werd Simson benoemd tot ambassadeur van het Nelson Mandela Museum vanwege het feit dat hij via zijn kunst ook de essentie van het goede werk dat Mandela heeft verricht, onder internationale aandacht brengt.

Op de roodgekleurde vooromslag heeft het boek een afbeelding van het tiffany-kunstwerk 'Love'. Het is opgedragen aan wijlen de Arubaanse veelzijdige mens en ook in Suriname bekende musicus Rufo

Abelino Saturnino San Blas Odor. Het boek bevat een afbeelding van het papieren 'Portret van Rufo' en ook nog het gedicht 'Meester Odor' dat Simson heeft geschreven en opgedragen aan Rufo, die hem op vele niveaus in zijn leven heeft geïnspireerd. Het boek 'Gedichten en Muziek van Simson' is een resultaat van artistieke arbeid dat verricht is in de afgelopen twaalf jaar op Aruba, Bonaire, en Jamaica en in landen zoals Suriname, Nederland, Zuid-Afrika en België. Het boek bevat negentien gedichten waarvan een deel geschreven is in het Nederlands, een deel in het Sranan en een deel in het Papiaments.

Het gedicht 'Tata Padu', geschreven in het Papiaments, heeft Simson opgedragen aan Juan Chabaya Lampe, meer bekend als Padu Lampe en Padu del Caribe, die medecomponist is geweest van het volkslied van Aruba. Ook bevat het boek vier muziekstukken. De muziekstukken 'A tra fesi fu yu' en 'Sneysi' zijn in het boek opgenomen in de notatie zoals voor een keyboard gebruikelijk is. De muziekstukken 'Di mi dray kon baka' en 'A historia f'wi pipel' zijn reeds door niemand anders dan Johannes (oom John) Nelom gearrangeerd van gebruik door een gemengd koor. De keuze voor de presentatie van de muziek in de vorm van de eerste vastlegging ervan is volgens Simson zeer zeker een bewuste.

In 'Simson een autodidact in de kunst' (deel 3) geeft Simson naast zijn kunstenaarsverhaal van de afgelopen twaalf jaar ook achtergronden mee die belangrijk zijn geweest voor het ontstaan van de gedichten, 'Muziek' en 'Papieren portretten' in het boek. Afbeeldingen van 'Portret van Nelson', 'Portret van Celestine' en 'Portret van Norman' zijn ook opgenomen in 'Gedichten en Muziek van Simson'. Hij deed dit vanwege de bijzondere kwaliteiten van deze portretten. Ze zijn allemaal gemaakt met behulp van gemengde technieken op papier. De internationale vraag naar soortgelijke portretten gemaakt door Simson groeit goed. In het boek is er ook een afbeelding van het schilderij 'Met grote voet op zwart' opgenomen. Het schilderij is bijzonder vanwege het feit dat het vertrekpunt om tot het eindresultaat te komen, een geheel ongebruikelijke zwarte achtergrond was.

De kunstenaar heeft zich bij het schrijven van 'Gedichten en Muziek van Simson' laten inspireren door het goede dat geschreven tekst met zich mee kan brengen. Dank aan God, vaderlandsliefde, odes, liefde voor het fenomeen kunst, onvergetelijk geboden hulp, respect

voor ouders, liefde, rechtvaardigheid, continue teleurstellingen, ware vriendschap, ontstaan van het multiculturele Suriname en wederkomst naar Suriname zijn thema's die behandeld worden in het boek. Marie Johanna Valpoort (moeder van de kunstenaar), Johannes (oom John) Nelom, Erwin de Vries, Orlando Emanuels, Josephine (Sophie) Redmond, Dorothea (Thea) Robles-Valpoort, Anne-Marie Sanches, Celestine Raalte, Mannenkoor Maranatha, Bongo Charley, Stanley Sidoel, Henk Simson, Elfried Macnack, Gerold Belfor, Natasia Hanenberg-Agard, Roseline Daan, Siegmien Staphorst, Gudrun de Vries, Alexandra Guds-Nelom, Precious Guds, Clerence en Yvonne Breeveld, Ernestine Comvalius, Thea Doelwilt, Jetty Mathurin, de zanger Kenny B, Bruce Kaloanne, Michael Jackson en Nelson Mandela zijn slechts enkelen die een naamsvermelding hebben in 'Gedichten en Muziek van Simson'. Aan het einde van het eerste verkoopjaar zal uit de opbrengst van de verkoop van het boek ondersteuning worden geboden aan de Louis Brailleschool en de Vroegbegeleiding, onderdelen van de Nationale Stichting voor Blinden en Slechtzienden in Suriname. De Vroegbegeleiding is speciaal bestemd voor blinde kinderen in de leeftijdsklasse nul tot en met zes jaar. Voor nadere informatie over 'Gedichten en Muziek van Simson' kan contact gemaakt worden met Waldy Simson.

In een volgende editie van Tonge is Taal zal er aandacht besteed worden aan het feit dat op 18 juli van het komende jaar de honderdvijfde geboortedag van Nelson Mandela wordt herdacht. Verwacht wordt dat Simson via zijn kunst aandacht zal besteden aan dit, voor de hele wereld, zeer heugelijk feit. •

Als je naar betaalbare boeken zoekt ...

DOOR: CHRISTA SLUISDOM

Boekhandels in Suriname zijn op de vingers van één hand te tellen, zoals boekhandel Vaco, die aan de Domineestraat stond, maar nu naar de Hermitagemall verhuisd blijkt te zijn. Boekhandel Faranaz Literair is aan de Kwattaweg en in de Hermitagemall, maar zijn Facebook-pagina wordt niet meer bijgehouden. Dan heb je Kasco aan de Heerenstraat die nog actief adverteert en dat is het dan zo ongeveer.

Surinamers zijn vaak op zoek naar boekhandels in tweedehandse boeken. Het aanbod was vroeger wat uitgebreider dan het nu is. We hadden boekhandel Atlas in de Commissarisstraat die tweedehandse schoolboeken verkocht. Er wordt verteld dat enkele durfals hun schoolboek(en) daar verkochten en dat ze afzet vonden ook. Aan het einde van het schooljaar was het dan thuis huilen dat zij het boek kwijt waren. Er was ook een boekhandel in tweedehandse boeken ergens nabij Burger King. Die meneer verkocht school- en leesboeken. Boekhandels in tweedehandse boeken deden het jaren geleden goed, maar door de pandemie en bijkomende moeilijkheden zijn sommige over de kop gegaan. De meeste Surinamers kopen liever een tweedehands boek omdat nieuwe boeken voor de meeste portemonnees te duur zijn. De realiteit is dat je een nieuw boek koopt voor SRD 300, je leest het in een of twee dagen uit en je leest het niet weer binnen zes maanden. Het is dan niet zo een goede uitgave voor een krap budget. Tweedehandse boeken passen makkelijker in het budget.

Op de Centrale Markt Paramaribo is er sinds jaar en dag een boekenstand met merendeels liefdesromannetjes waar je boeken kan kopen, verkopen of inruilen door wat bij te betalen. En ook de zondagse markt aan de Kwattaweg heeft een boekenstandplaats, mediatheek Upkar, waar jij je leesgrage hart kan ophalen. De markten doen

het toch wel goed wat boeken betreft, want aan de Indira Gandhieweg, dicht bij De Nieuwe Grondweg is er ook een zondagse markt met een boekenstand met tweedehands leesvoer.

Aan het Kerkplein was er tot voor kort ook een boekwinkel, tussen een reisbureau en een zaakje waar je culturele kleding kon aantrekken om foto's te maken. Die boekwinkel verkocht eerst alleen maar tweedehandse boeken. Toen ging de zaak over in andere handen, omdat de boekenverkoopster trouwde met iemand uit de Verenigde Arabische Emiraten en zij emigreerde. De nieuwe boekhandelaar verkocht nieuwe en tweedehandse boeken. Deze winkel en zijn buurmaatje zijn jammer genoeg beide dit jaar of vorig jaar opgedoekt wat waarschijnlijk aan de pandemie te wijten is.

Gelukkig hebben wij nog het Cultureel Centrum Suriname, meer bekend als het CCS, waar sinds jaren een bibliotheek is gehuisvest waarin ook een rek met tweedehandse boeken die voor SRD 2,50 per stuk worden verkocht. Dat is er gelukkig nog. Verder hebben wij de stichting Unu Pikin in De Boerbuiten, waar naast huishoudelijke spullen en fietsen dagelijks ook hele goede en haast nieuw uitzijnde tweedehandse boeken worden verkocht. Stichting Unu Pikin heeft het, ondanks de pandemie en de kwakkelende Surinaamse economie, toch kunnen volhouden. Maar wie behoefte heeft aan veel boeken om zich heen of veel wil lezen en leren, mag zich naar 'ZO' begeven. 'ZO', die staat voor Zelf Ontwikkeling, is een ruim gesorteerde bibliotheek van een particulier in Paramaribo-Noord. De bibliotheek voor zelfontwikkeling heeft wel twintigduizend boeken op de rekken staan. En volgens zijn folder is het lidmaatschap voor particulieren gratis. Je doet er je voordeel maar mee. Lezen is meer weten en of het boek nu tweedehands is of nieuw, de kennis die je eruit opdoet, is niet tweedehands. •

COLUMN

RENATE SLUISDOM

Taalverruiming

Sommige uitingen binnen de Nederlandse taal zijn in Suriname een geheel eigen leven gaan leiden. Zoals: 'Ik mag niet klagen'. Taalverruiming noem ik dat. Ik ja, want ik kan het begrip op geen enkele taalkundige website of encyclopedie vinden. Ik constateer situaties van taalverruiming als een woord in een nieuwe situatie een bredere, ruimere betekenis krijgt toegemeten dan de oorspronkelijke.

In een lift in het gebouw van de Vrije Universiteit in Amsterdam kreeg ik ooit eens een leuk lesje in taalverruiming. Een professor in de historische letterkunde stapte binnen terwijl ik daar al stond en riep: Zo Renate, hoe gaat het nu met je? En ik antwoordde: 'Oh, ik mag niet klagen'. U begrijpt dat ik bedoelde: ik heb niets te klagen, het gaat goed. Maar ik zag aan de man zijn ogen dat hij heel even van zijn à propos was, en daarna lachte hij. Niet beleefd, zo van oh het gaat goed, smile. Nee, meer alsof ik een mopje had verteld. Onbewust heb ik verbazing getoond waarschijnlijk, want hij haastte zich uitleg te geven over zijn schik: "Wij mogen niet klagen" werd in de zestiende en zeventiende eeuw door zwaar christelijke Nederlanders gebezigd, als het heel slecht ging met ze. Ze bedoelden er dus eigenlijk ongeveer zoiets mee: Het gaat verschrikkelijk slecht, vrouw en kinderen aan de pest verloren, aardappeloogst mislukt, boerderij afgebrand, maar omdat God ons verbiedt te klagen, doen we dat niet, anders hadden we dat wis en zeker gedaan. Dezelfde uiting, die in enkele eeuwen tijd en in een andere geografische omgeving behalve de letterlijke, oorspronkelijke betekenis een bijna compleet tegenovergestelde betekenis heeft gekregen, mooi vind ik dat.

Een ander lesje, door een andere professor

gegeven, gaat over het gebruik van jokken in plaats van liegen. De professor vond mijn gebruik van het woord jokken kinderachtig. Inderdaad wordt ook in Suriname vaak gezegd: Kinderen jokken, grote mensen liegen. En dat komt ergens vandaan. Van Dale geeft als betekenis van jokken het woord liegen, maar tekent daarbij aan: kindertaal. Uit een etymologisch woordenboek waarin we het woord jokken opzoeken, komen we te weten dat in een vroegere fase van het Nederlands jokken betekende: een grapje maken, dollen, stoeien, spelen. Toch zeggen wij in Suriname vaak beleefdheidshalve dat iemand jukt als we bedoelen dat er bewust gelogen wordt. Ik herinner me in dit verband een situatie van vijftien jaar geleden. Een van onze toenmalige parlementariërs, riep verontwaardigd: 'De president jukt, meneer de voorzitter, de president jukt!' Dat zei ze omdat ze beleefd wilde blijven naar de president toe, en misschien ook naar de voorzitter toe. De verklaring van dit fenomeen, dat we volwassenen be- en aanspreken alsof het kinderen zijn, heeft me enige tijd opgezadeld met een oncomfortabel gevoel. Want ik begreep dat wij zwarten, tijdens en ook na de slavernij nog, niet voor vol werden aangezien, hooguit als een kind. En een kind, dat liegt niet. Een kind jukt, maakt een grapje. Dus werd tegen ons gezegd dat wij 'jokten'. Wij zijn dat verzachtende woord gedurende vele generaties blijven gebruiken, waarmee er dus taalverruiming ontstond. Pas de laatste jaren merk ik dat de leugens binnen de samenleving zo gruwelijk zijn geworden, dat het eufemistische, oftewel beleefde jokken niet meer voldoet, en dat we vooral politici gewoon van liegen beschuldigen. De president, of een ander hooggeplaatste, zou vandaag aan de dag dus niet zo verzachtend zijn toegesproken. •

Meertaligheid herbevestigd door StaatNed

DOOR: SITA DOERGA MISIER-PADIEN

Waarom zouden we moeten weten wat de staat van het Nederlands is in Suriname? En wat meten jullie dan precies? Waarvoor dienen die resultaten? Gaat het Nederlands niet belangrijker geacht worden dan de overige Surinaamse talen? En geeft de Taalunie geen opdracht in het eigen belang, want waarom willen ze alleen de frequentie van het Nederlands meten? Hebben jullie geheel Suriname bevraagd? Hoe staat het met de sociaal wenselijke antwoorden? Zijn jullie ook geweest naar het binnenland?

Hierboven staat een aantal vragen waarmee het onderzoeksteam werd geconfronteerd gedurende het tweejaarlijkse onderzoek 'de Staat van het Nederlands' (afgekort StaatNed). Behalve de vragen die onder andere kwamen van respondenten, zijn er ook taalkundige en statistische vragen gesteld over de keuze van de respondenten en de toegepaste stratificatie. Het is niet altijd even gemakkelijk om alle vragen naar genoeg van de vragenstellers te beantwoorden als je in een rijdende trein (het onderzoeksproject) stapt en zelf nog tot de kern van de zaak moet doordringen. Maar door bereidwilligheid om te leren en zichzelf open te stellen voor nieuwe kennis en inzichten, is het onderzoeksteam nu in staat de meeste vragen naar voldoening te beantwoorden. In dit artikel worden enkele van deze vragen behandeld.

Het begin

'StaatNed' gaat na welke positie het Nederlands heeft en de variëteiten ervan in regionale en andere talen in de superdiverse samenlevingen (Nederlandse, Belgische en Surinaamse). Ook wil het onderzoek nagaan welke plaats het Nederlands inneemt en zal innemen ten opzichte van andere talen zoals het Engels, Sranan, Sarnami, Frans en verschillende inheemse, marron- en

Sita Doerga Misier-Padien

migrantentalen. Het onderzoek gaat dus vooral na wat de taalkeuze is van inwoners van Suriname, Vlaanderen en Nederland in verschillende maatschappelijke domeinen. De Taalunie is de opdrachtgever van het onderzoek. Elk twee jaar wordt het gebruik van het Nederlands en andere talen in een aantal sociale situaties ofwel domeinen onderzocht. In 2016 deden Nederland en België voor het eerst mee aan dit onderzoek, terwijl Suriname in 2018 kon aansluiten. Hiervoor bestaat er een samenwerkingsovereenkomst tussen het Meertens Instituut in Nederland, de Universiteit Gent in België, het Instituut voor de Opleiding van Leraren en de Anton de Kom Universiteit van Suriname. De samenwerkingsovereenkomst houdt onder andere in dat de aan deze instituten verbonden wetenschappers met de nodige expertise een dergelijk grootschalig onderzoek voor te bereiden, uit te voeren en te verslaan, gezamenlijk aan de slag gaan. Online-bijeenkomsten en kettingsmails zijn hierbij broodnodig en vanzelfsprekend voor een goede gang van zaken. Om in kaart te brengen wat de status is van het gebruik van het Nederlands in de verschillende domeinen, was het noodzakelijk eerst een nulmeting uit te voeren. Bij een nulmeting wordt de huidige situatie (de actuele taalsituatie dus) in kaart gebracht. De nulmeting van dit onderzoek vond in 2016 plaats in Nederland en België en in 2018 in Suriname.

De maatschappelijke domeinen waarin de taalkeuze is onderzocht, zijn:

- Taalkeuze in de naaste omgeving (taalkeuze van personen onderling, zowel met bekenden als onbekenden)
- Taalkeuze op het werk (geschreven en gesproken communicatie tussen personen onderling)
- Taalkeuze in cultuur en media (de keuze voor de taal die gemaakt wordt wanneer gecommuniceerd wordt via sociale media, wanneer nieuws of andere informatiebronnen geraadpleegd worden en wanneer culturele activiteiten worden ondernomen, zoals muziek en films)
- Taalkeuze in het onderwijs en de wetenschap (taalkeuze tussen personen onderling, taal van het lesmateriaal en examens). In het hoger onderwijs wordt gekeken naar de taal van de thesis en van gepubliceerde artikelen in vaktijdschriften en boeken.

Het onderzoeksteam in Suriname heeft zowel in 2018 als 2020 ongeveer 15 enquêteurs gerekruteerd die elk op zoek moesten naar specifieke respondenten. De stratificatie van de respondenten is op basis van leeftijd, geslacht, woonplaats/wijk, opleiding en etnische afkomst geschied. Om een zo goed mogelijk beeld te hebben van de taalkeuze is het belangrijk dat de respondenten representatief zijn voor de Surinaamse samenleving. Vermeldenswaard is dat het onderzoek een volledige online-enquêteformulier/vragenlijst is, wat ook voor uitdagingen heeft gezorgd (internetverbinding bij respondenten en de bereidwilligheid de vragen online te beantwoorden).

De belangrijkste resultaten voor Suriname

Suriname is een meertalig land met ongeveer 22 talen die actief (en passief) worden gesproken door meertalige sprekers. Concreet betekent dit dat elke spreker minstens twee talen beheerst: hij/zij kan produceren in twee talen en kan minstens twee talen begrijpen. Dit gegeven impliceert dat de resultaten van StaatNed voor Suriname er spannend uitzien.

In Suriname anno 2018 zei 29,4% van de respondenten altijd Nederlands te spreken in zijn naaste omgeving (22,8% Sranan + 6,6% Europees-Nederlands). Dit aantal lijkt klein, maar 59,4% spreekt ook Nederlands, dus naast 1 of 2 andere talen. Dit is dus de meertalige spreker. In familiale contexten worden in Suriname diverse talen naast elkaar gesproken, zoals Nederlands, Sranan, Sarnami, Saramakaans, Javaans en Aucaans. Opvallend is dat de Surinaamse deelnemers melden meer Nederlands te spreken met hun kinderen dan met eender welk familielid. Vooral jonge ouders lijken het belangrijk te vinden het Nederlands door te geven. Behalve in het taalgebruik met familieleden neemt het gebruik van ook het Sranan en Sarnami met vrienden en burens toe. In 2020 was het resultaat niet veel anders. Ook in Suriname wordt het Nederlands buitenshuis (62,6% altijd Nederlands) nog meer gebruikt dan in de naaste omgeving (39,3% altijd Nederlands).

In het domein Cultuurbeleving werd het Engels belangrijker bevonden door onze respondenten: 35,6% zegt Nederlands en Engels te gebruiken, 30,1% altijd Nederlands en 13,1% altijd Engels. Nergens anders is het Engels zo vaak en zoveel genoemd. In 2020 is het in Suriname lichtjes afgenomen (naar 15,4%), wat winst betekent voor het Nederlands (en/of voor de overige Surinaamse

talen, bijvoorbeeld het Sranan). In Nederland, Vlaanderen en Suriname blijft het Nederlands in 2020 duidelijk de meest gebruikte taal op sociale media.

Nederlands was in 2020 de belangrijkste taal op het werk, voor zowel interne als externe communicatie. In vergelijking met 2018 is in 2020 het gebruik van altijd Nederlands in Suriname nog toegenomen, zowel intern (naar 78,7%) als extern (naar 83,8%). Hoe dit eruit zal zien bij een volgende StaatNed is een mooie vraag gezien de ontwikkelingen in de mijnbouwindustrie waar vooral het Engels belangrijk is. Aan universiteiten wordt in Suriname het meest altijd Nederlands gebruikt. In 2020 vonden moedertaalsprekers in Suriname het Nederlands wel overwegend een mooie taal (63,4%), wat iets zegt over de houding/attitude van de sprekers van die taal daar tegenover.

Tot slot

Het Nederlands blijft het in het sociale verkeer, op sociale media en op het werk bijzonder goed doen. En dit resultaat komt voort uit het gegeven dat er meer respondenten waren die ook andere talen beheersen en gebruiken. Dat is vooral niet vreemd, omdat het Nederlands nog altijd de instructietaal is op school en steeds meer de lingua franca wordt van groepen sprekers onderling. Hoewel het gebruik van twee talen (praktisch naast of door elkaar) ook veel voorkomt in de naaste omgeving, onder de markt, in de wachtkamer in het ziekenhuis bijvoorbeeld (denk aan: *Hey Sharlene, fa? Lang niet gezien! Fa fu na brada fu yu?*). Dit is ook het geval op sociale media. Een ander belangrijk resultaat is dat het Nederlands binnen gezinnen, bij de opvoeding dus, steeds meer overgedragen wordt als eerste taal. Dat betekent dat er sprake is van conservering en koestering van het Nederlands. Dit gaat echter ook ten koste van het gebruik van de eigen talen, 'de heritage talen'. Al met al kan gesteld worden dat het Nederlands nu fungeert als deel van de Surinaamse identiteit en een niet meer weg te denken of zelfs te vervangen taal is in het meertalige Suriname. Hoe wij deze taal verder noemen, omarmen en een plekje geven naast de overige Surinaamse talen, is ons eigen huiswerk.

Het uitgebreide onderzoeksrapport en het publiekrapport is te lezen via: <https://taalunie.org/dossiers/8/staat-van-het-nederlands>

Indra Hu: “Het allermooiste dat ik wil, is blij zijn”

DOOR: REGINA BOURNE
BEELD: COLLECTIE HU

Indradebie Hu-Ramdas, in de schrijfwereid meer bekend als Indra Hu, de schrijfster met de vrolijke hoed, is een Surinaamse jeugd- en kinderenschrijfster die debuteerde in 2002 met 'De avonturen van Leena en Jopie: Leena en Jopie ontmoeten Sisi, de luie poes'. Zij is geboren op 24 februari 1973, is moeder van Vincent en Ryan en echtgenote van Ricardo Hu. Voor Indra betekenen haar familie en gezin alles, omdat zij zonder hen niet de persoon zou zijn die zij vandaag is; haar gezin is haar ruggengraat. Haar hobby is natuurlijk lezen, maar Indra hield van jongs af aan ook van zingen, dansen en muziek. Lachend zegt zij dat zij geen zangeres of danseres is geworden, maar wat zij wel graag doet, is muziek maken; zij is namelijk saxofonist (alt-, tenor, sopraan). Kenmerkend voor haar jeugdperiode is, dat zij er altijd van hield om fun te maken en veel kinderboeken te lezen, omdat zij blij werd van de verhalen. Zij houdt erg veel van koken en doet dat vanaf haar tiende jaar. Zij heeft in 2017 zelfs een Facebook-pagina genaamd 'Oso Bori Tori' aangemaakt, waar zij de meest simpele gerechten klaarmaakt en presenteert om anderen te inspireren ook zelf te koken.

Verteller

Hu heeft altijd van sprookjesverhalen gehouden: "Mijn hele leven bestond en bestaat uit sprookjes en ik vind het heerlijk om blij en vrolijk te zijn. In sprookjesboeken overwint het goede altijd het kwade dus er is dan altijd blijdschap, ongeacht welke negatieve gebeurtenis dan ook." Zij noemt zichzelf een positieve denker, omdat zij in al het zwarte dat er is altijd een lichtpunt ziet.

Toen Hu klein was, vertelden zowel haar grootmoeder als moeder haar veel verhalen en daaruit vloeide voort dat Indra die verhalen doorvertelde aan haar jongere neefjes en nichtjes. Het vertellen heeft de schrijfster in haar eigen opvoeding toegepast, want zij vertelde aan de baby's in haar buik en toen zij geboren waren nóg meer; kinderboeken waren daarbij onmisbaar. Hieruit volgde dat haar zonen reeds op jonge leeftijd een ruime woordenschat hadden en (net als hun mama) het ook spannend vonden naar verhalen te luisteren.

Haar journey om boeken te schrijven, begon toen Vincent naar de peuterschool ging. Hij was eenkennig en huilde veel wanneer zijn ouders hem op school hadden afgezet. "Maar wanneer de juf een verhaal vertelde, droogden alle tranen net zo snel en hij zat bijna in haar maag te luisteren. Dit ging niet voorbij aan de kleuterleidster en de directeur en zij vroegen Indra hoe het kwam dat Vincent zo genoot van verhalen. De directeur vroeg haar een verhaal op papier te zetten, zodat de kleuterleidster dat kon voorlezen in de klas. Het verhaal bestond slechts uit 14 regels en de juf moest het verhaal keer op keer vertellen aan de peuters. Toen zei de directeur: "Indra, jij moet een boek gaan schrijven" en liet haar kennismaken met enkele schrijvers in Suriname onder wie Rappa en Els Moor. Zij zijn haar guru's die haar aanwijzingen gaven hoe zij het verhaal kon uitwerken en zo kwam haar eerste kinderboek, haar debuut 'De avonturen van Leena en Jopie: Leena en Jopie ontmoeten Sisi, de luie poes' in

2002 uit. Trots vertelt Indra dat het verhaal van 14 regels een boek met meer dan 40 pagina's werd. De recensie van het boek die daarop volgde, vindt zij nog steeds overweldigend. Kort hierna bracht zij nog drie andere verhalen met de muizen Leena en Jopie uit. Ze waren allemaal een hit. Indra wist in het begin niets van boeken en schrijven af, maar zonder dat zij het doorhad, werd zij een schrijver die uitgaf in eigen beheer.

In 2013 richtte zij op aandringen van vrienden en collega's de Stichting Rupsje Regenboog op met als hoofddoel donaties te genereren om leesvaardigheids- en boekenprojecten uit te voeren. Dit, omdat gebleken was dat er veel te weinig Surinaamse jeugd- en kinderboeken op de scholen zijn en dat kinderen haast niet meer weten wat plezierig (voor)lezen is. Behalve dat er weinig aan kinderen werd voorgelezen, was ook de opmars van de digitale technologie daar debet aan.

2020, een bewogen jaar

In maart 2020 schreef Indra haar 20ste boek: 'Het hengel avontuur'. Traditioneel doet Hu van elk nieuw boek dat zij uitbrengt, presentaties op scholen, maar met de komst van Covid-19 op 13 maart 2020 in Suriname, kon dat niet meer. "Suriname was in rep en roer en er was in eigen land nauwelijks informatie over de ziekte. Alle kinderen waren verplicht thuis te blijven." Toen kwam zij op het idee voor haar doelgroep een videoboek te maken over Covid-19. Toen haar eerste videoboek aansloeg, bracht zij een tweede uit over de Covid-19-maatregelen. De gemeenschap vroeg naar een geschreven boek. Indra bundelde de videoboeken en bracht in samenwerking met Stichting Rupsje Regenboog en vele sponsors in een oplage van 12.000 boeken het Covid-informatieboek uit: 'Voorlichting aan kinderen en jeugdigen over het coronavirus en Covid-19' uit, waarvan meer dan 9.000 exemplaren aan de samenleving zijn gedoneerd. Het Covid-19-infoboek werd ook in braille uitgebracht en er werd in gebarentaal een video van gemaakt.

Het meerjarige leesbevorderingsproject 2022

Momenteel is Hu bezig met het Meerjarige Leesbevorderingsproject: 'Wij bestaan uit letter, woorden en zinnen- geef kinderen kansen om te groeien, leer ze lezen'. Als schrijfster en verteller is het haar opgevallen dat kinderen aan haar lippen hangen bij het voorlezen. Met het schrijven van gezellige en spannende verhalen wenst de schrijfster kinderen te motiveren plezierig te lezen en te leren om uiteindelijk wat in de maatschappij te worden. Het

voordeel van boeken van eigen bodem is dat kinderen de situaties beter begrijpen en dus eerder het boek pakken en gaan lezen. Zij denkt terug aan toen zij als 8-jarig meisje samen met haar moeder door een buurt liep waar zij gezinnen, vooral kinderen die in armoede leefden, met kapotte kleding zag. Op dat moment begon zij te tranen en bad: "Als ik groot ben wil ik dat God mij geld geeft, zodat ik het aan hen kan geven". Indra is van mening dat het universum deze droom tot werkelijkheid heeft gemaakt, want zij is schrijfster van plezierige verhalen, waardoor kinderen met plezier kunnen lezen en leren en hun school afmaken. Dit laatste zal bijdragen dat zij hun handen niet hoeven op te houden voor niemand, maar zelf hun centen verdienen en zichzelf en het land helpen vooruitbrengen. "Het leesgedrag van het Surinaamse kind is vreselijk achteruitgegaan. Ik denk dat het leesplezier over de hele wereld verdwenen is, omdat men geen tijd meer heeft om met kinderen te lezen; omdat men bezig is met het 'overleven' in deze wereld. Leesplezier maakt dat kinderen zelf een boek pakken en gaan lezen. Kinderen kiezen tegenwoordig ook eerder voor elektronische ontspanning zoals een tablet of telefoon. Dit is niet slecht, maar als ouder moet je erop toezien dat jouw kind ook leest. Ik heb gezien dat het voorlezen kinderen blij maakt. Het lezen moet nog meer gestimuleerd worden, niet slechts door scholen en schrijvers, maar ook door de samenleving. Samen zijn wij sterker en samen kunnen wij de jeugd helpen met kennis en kunde de wereld te betreden.

The sky is the limit

Indra Hu kijkt vol trots terug op haar schrijfcarrière. In 2012 werd zij genomineerd voor Schrijfster van het Jaar van het Kinderboekenfestival. In 2014, 2015, 2016, 2017 en 2018 werd zij steeds uitgenodigd om in het buitenland voor te lezen. In 2018 werd zij gedecoreerd. Als onderdeel van haar carrière heeft Hu samen met Hilli Arduin (co-writting) 'Het schoolreisje', een boek in 8 Surinaamse moedertalen uitgebracht. Zij is schrijfster van 26 werken, waarvan 21 boeken. Op de vraag, wat zij nog wenst te bereiken, zegt de schrijfster met een smile: "The sky is the limit,". Wat vaststaat is, dat zij zal blijven schrijven.

Journalist Jason Pinas 'Ik heb geen vijand, mensen hebben mij gemaakt tot hun vijand'

DOOR: SIMONE AWANNA | BEELD: COLLECTIE PINAS

“Wat op 14 december 2021 heeft plaatsgevonden bij het gebouw van De Nationale Assemblée (DNA) heeft gezorgd voor een moment van stilstand in mijn leven, maar ik zal het een plek moeten geven om door te gaan.”

Aan het woord is Jason Pinas, journalist bij het ochtendblad *de Ware Tijd* en omroeper bij het radiostation *People FM*. Pinas is derde uit een gezin van zes. Hij studeert rechten aan de Anton de Kom Universiteit. “Ik had de school gelaten maar ik bleef wel doorbetalen en net toen ik had besloten om het studeren weer serieus op te pakken, kwam de breuk.”

Onveilig gevoel

De journalist focust zich tegenwoordig extra op zijn veiligheid. “Ik heb het zo druk met het focussen op de veiligheid dat ik mij niet meer kan concentreren op mijn normale leven. De gebeurtenis heeft mij veel beziggehouden, het vreet behoorlijk aan me. Het is geen makkelijke periode geweest en dat is het tot nu toe niet, meer nog, omdat de rechtzaak weer is uitgesteld. Je blijft je steeds afvragen wat de rechter zal beslissen.” Zijn leven is in een fractie van een seconde totaal veranderd. “Ik kan mij niet meer vrij bewegen zoals ik vroeger alleen in de auto stapte en gewoon naar Albina, Nickerie of Atjoni reed, maar nu kan dat niet meer. Ik moet voorzichtig zijn, vooral op afgelegen plaatsen. Ik heb geen vijanden, mensen hebben mij gemaakt

tot hun vijand en je weet niet wie de mensen zijn die jou tot hun vijand hebben gemaakt.”

Hij vertelt over zijn jeugd: “Ik ben arm opgegroeid en ik wilde altijd radioman worden.” Toen de vwo-examens achter de rug waren, vroeg een leerkracht hem wat hij wilde worden. “Ik zei dat ik omroeper wilde worden en iedereen begon te lachen, maar dat is wat ik leuk vind.” Pinas solliciteerde inderdaad naar verschillende radiostations, en werd door *Sky Radio en televisie* opgeroepen en geplaatst op de nieuwsdienst. “Ik dacht bij mezelf: maar dat is niet wat ik wil. Maar ik ging toch, omdat ik dacht: ‘Als ik eenmaal op de nieuwsredactie ben kan ik af en toe boren naar de radio om te kijken hoe het eraan toe gaat. Het was toen *Sky Radio* met veel bekendheid en veel bekende mensen”, vertelt de journalist enthousiast. Maar door de drukte op de nieuwsdienst kreeg hij niet de gelegenheid te doen wat hij graag wilde, want hij moest nieuws maken. “Ik stopte ermee en begon toen taxi en bus te rijden om geld te verdienen.”

Toen zijn moeder erg ziek werd en in het ziekenhuis werd opgenomen, besepte hij dat hij voor een vaste baan moest gaan, ook vanwege zijn leeftijd. “Op een middag kwam ik van het ziekenhuis en zag Paul Abena, de directeur van *Koyeba radio* lopen. Paul had toen nog geen televisie en ik vroeg hem of ik omroeper mocht worden bij zijn radiostation.” Zo begon Pinas' omroeperscarrière. “Na een paar maanden werd er een beroep op mij gedaan om een nieuwsprogramma te doen. De persoon die het programma

‘A toli na a bon ondo’ deed, ging weg. Onvoorbereid moest ik dat programma verzorgen met een bevende stem, maar ik ging ervoor.”

Opleiding journalistiek

In 2016 hoorde Pinas dat er gestart zou worden met een eenjarige opleiding journalistiek voor mensen die bij de media werken. Pinas liet die gelegenheid niet aan zich voorbijgaan en schreef zich in. Tijdens de opleiding kreeg Pinas belangstelling voor televisie. Hij vertelde dat aan studiebegeleider Harvey Panka. Pinas kwam zo bij *ATV* terecht waar hij op een gegeven moment als floormanager functioneerde voor het programma *Panorama*. “Later kwam er een plekje vrij op de nieuwsredactie en

ik moest daar mijn bijdrage gaan leveren. Ik ging toen op straat voor nieuwsitems en daar heb ik meer de kneepjes geleerd van tv-journalistiek. Na een jaar werken bij *ATV*, begon ik te werken bij het ochtendblad *de Ware tijd*, mede dankzij collega Naomi Hoever die overtuigd was van mijn journalistieke ervaring.”

Na 14 december 2021, de dag van het incident, laste Pinas op advies van de psycholoog een rustperiode in. Pas in april dit jaar pakte hij de draad weer op. “Ik werk als freelancer en als je niet werkt heb je geen geld. Ik mag nog niet volop werken, volgens de psycholoog moet dat stapvoets en langzaam weer opgebouwd worden.”

Pinas wil zijn universitaire studie afronden. Hij heeft er geloof in dat hij alle recente gebeurtenissen straks een plek zal kunnen geven. “Ik moet doorgaan met mijn leven, mijn leven mag niet stoppen,” vindt Pinas. “Ik ben eenieder dankbaar die mij heeft geholpen bij mijn vorming als journalist.” •

Schrijver Stanley Betterson 'Ik koos voor een vrouw als hoofdpersoon omdat marronvrouwen doorzetters zijn'

DOOR: REGINA BOURNE | BEELD: COLLECTIE BETTERSON

Stanley Betterson, geboren op 22 juni 1972, groeide op in het dorp Santigrón. In het dagelijks leven is hij directeur van de Stichting voor Bosbeheer en Bostoezicht. Stanley is getrouwd en is vader van drie meisjes. Hij heeft als hobby's voetballen, musiceren, hengelen en vooral schrijven. Het schrijven doet hij al sedert zijn dertiende jaar. Betterson studeerde

rechten aan de Anton de Kom Universiteit, en specialiseerde zich daarna op het gebied van toerisme en transport. De veelzijdige Betterson was ook ooit minister, universitair docent, en zelfs jeugdpredikant bij de Baptistengemeente.

de ene verbazing in de andere. Hoe konden werelden zo verschillen? Toen ze hier woonde, wist ze niet dat daarbuiten een wereld was die vele malen groter en anders ontwikkeld was.

De verwondering schijnt vanuit Bettersons persoonlijke ervaringen te komen; wij vermoeden wat autobiografische elementen. "Nou, niet zozeer in dit boek maar wel in *Een jager*

verdween heb ik veel zaken uit mijn eigen leven verwerkt.

Haar drie werelden heb ik geschreven om vooral een beeld te schetsen over de rol en invloed die de zendelingen hebben gehad in het binnenland. Met de komst van deze groep is er ontwikkeling op het gebied van onderwijs ontstaan; velen die niet konden lezen en schrijven hebben dat van de zendelingen geleerd, en er zijn vele scholen opgericht. Naarmate de tijd vorderde, is het onderwerp van het boek hier en daar wat aangepast met thema's als discriminatie en strijd voor een beter bestaan. Een strijd die marrons in het binnenland tot vandaag nog vanuit een achterstandspositie moeten voeren."

De schijver heeft sinds *Haar drie werelden* niet stilgezeten. In 2021 verscheen de eerdergenoemde thriller: *Een jager verdween*. Betterson won er de eerste prijs mee in de Donner/Self Reliance schrijfwedstrijd 2020. De hoofdpersoon is opnieuw een sterke marronvrouw, rechtenstudent, die op zoek gaat naar het verhaal achter de dood van haar vader, wiens lijk nooit gevonden werd. Opnieuw weet Betterson niet alleen feilloos in de huid van een vrouw te kruipen, het verhaal is ook op sublieme manier doorgelicht met voor de Surinamer herkenbare motieven zoals hechte familierelaties, buitenechtelijke relaties, en liefde voor de natuur. Mooi en opvallend is ook het taalgebruik. Betterson gebruikt hier het Surinaams Nederlands.

Op dit moment zijn er van deze veelzijdige auteur maar liefst vier boeken in wording; twee van ze liggen bij de editor en aan twee andere moet nog gewerkt worden. De onderwerpen die in deze vier boeken verwerkt zijn, zijn: de uitdagingen waar Surinaamse ambtenaren voor staan, het marronerfrecht, de voor- en nadelen van moederliefde bij jongens en de Moiwana-moorden. •

In 2015, nog tijdens zijn zittingsperiode als minister van Regionale Ontwikkeling, verschijnt zijn eerste roman *Haar drie werelden*. "Het boek wilde ik beginnen als een zendingsverhaal, maar naarmate ik verder zaken ging uitwerken, besloot ik iets te schrijven over de strijd die marrons moesten voeren om zover te komen. Ik koos voor een vrouw als hoofdpersoon omdat marronvrouwen doorzetters zijn." Het duurde dertien jaar voordat het boek af was? "Dat komt omdat ik niet constant schreef; pas de laatste vier jaar van het proces is het gaan vlotten." *Haar drie werelden* gaat over liefde, hoop en strijd om een beter bestaan, teleurstellingen en doorzetting, gekenmerkt door de scherpe scheidslijnen tussen etnische afkomst, geloof en sociale klasse. Het is een historische roman en gaat over het marronmeisje Mfelie, dat opgroeit in het dorp Gweson. Zij is geboren in de eerste helft van de 20^e eeuw. Op een gegeven moment komen er zendelingen in het dorp die het evangelie prediken en dat verandert het dorpsleven drastisch. Mfeli leert lezen, schrijven, rekenen en de westerse cultuur. Zo leert zij van het zendelingsechtpaar Cherry en Albert het orgel bespelen, en ook neemt zij een nieuw geloof aan: het christendom. Vanwege haar drang naar meer kennis vertrekt Mfelie naar Paramaribo en wordt modiste. Zij trouwt met de Hollander Flip en vertrekt naar Europa. In Nederland maakt zij de economische wereldcrisis van 1929 mee en wat later de beginjaren van de Tweede Wereldoorlog. Zij lijdt onder de naziterreur en komt uiteindelijk zonder haar gezin terug naar Suriname. Terug in haar geboorteland stuit Mfelie opnieuw op aanpassingsproblemen. Vooral als zij na al die jaren, vanwege een sterfgeval, in haar geboortedorp terugkeert, is de cultuurschok overduidelijk: *Mfelie keek haar ogen uit van verbazing: als ze niet in zo een diep verdriet was zou ze in lachen uitbarsten. Heeft ze ooit in dit dorp gewoond, of beter gezegd, deze verzameling van hutjes die elk even groot leken te zijn als een normale Europese slaapkamer. Het was onvoorstelbaar, dit kon niet, dit kon haar dorp toch niet zijn? Ze rolde van*

Boekenportaal voor Suriname

DOOR: RENATE SLUISDOM
BEELD: COLLECTIE GOELAMHOESEN

In november 2019 werd de stichting Boekenportaal Suriname opgericht. Een boekenportaal is een digitale plaats waar boeken te vinden, te kopen, te huren of te lezen zijn. Een soort digitale bibliotheek annex boekwinkel dus. Er is al een groot boekenportaal voor alle Nederlandstalige boeken, de DBNL, de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren, en daar zouden ook onze boeken onder kunnen vallen. Toch heeft het een meerwaarde om een speciaal boekenportaal voor Suriname te maken, zo vertelt initiatiefnemer Cees Klapwijk aan onze redactie.

Cees Klapwijk betrad in 1977 het bibliotheekveld bij de Koninklijke Bibliotheek als catalogiseerder, begeleidde vanaf 1980 de implementatie van de bibliotheekautomatisering bij de Leidse Universiteitsbibliotheek, was initiatiefnemer en directeur van de DBNL en is sinds 2015 weer bij de Koninklijke Bibliotheek in dienst voor het begeleiden van diverse digitaliseringsprojecten. Sinds 2018 maakt hij zich sterk voor het boekenportaal Suriname, dat in 2019 een feit werd. Wij vragen hem naar het waarom. "Met name de Surinaamse jeugdliteratuur krijgt nog niet de aandacht die ze verdient; veel Surinaamse boeken vallen net buiten de scope van de DBNL; er is heel veel door de jaren heen gepubliceerd dat daar niet te vinden is." Anderzijds, zo begrijpen wij, is DBNL bij velen onbekend en kan het Surinaamse boekenportaal een goede infrastructuur vormen naar boeken die wel op DBNL staan. Zo vertelt Cees ons dat werken van Gerrit Barron, Mechtelly en Glenn Sluisdom heel binnenkort via het portaal te traceren zijn. Jane Smith, gepensioneerd directeur van Adek bibliotheek, die elders in dit tijdschrift uitgebreid aan het woord komt, stelt: "Wanneer de titels digitaal beschikbaar zijn voor de jeugd is dat voor hen een voordeel, vooral omdat literatuur onbetaalbaar is, en ook schoolbibliotheek weinig of geen aanwinsten hebben. Daar komt bij dat zeker onze jeugd de DBNL niet kent."

Wat heeft de Surinaamse lezer verder nog aan een dergelijk portaal? Klapwijk: "Ten eerste kan men via het portaal boeken kopen via het Centraal Boekhuis zonder tussenkomst van een Bol.com ofzo. Ten tweede

Stichtingsvoorzitter Sharon Schalkwijk (links).

wordt een beperkt aantal boeken gedigitaliseerd. De planning is dat er in 2023 zo'n 400 stuks Surinaamse jeugdboeken via het portaal te bekijken zullen zijn. Maar wat ook belangrijk is, om recente boeken, die nu dus in de winkel liggen in Suriname, ook in Nederland zichtbaar en verkrijgbaar te maken." Als wij op onderzoek uitgaan, blijkt alles wat wij aanklikken ons te leiden naar DBNL. Cees: "Ja, dat is zo. De site is pas echt operationeel - wij verwachten in de tweede helft van 2022 - als het voor gebruikers mogelijk is om te zoeken in het totale aanbod aan boeken, e-books en luisterboeken dat te koop is via het Centraal Boekhuis en om ook bestellingen te plaatsen. Voor wat betreft de boeken die na digitalisering (en toestemming van de auteurs) vrij beschikbaar zullen zijn, kunnen wij in de meeste gevallen volstaan met een doorverwijzing naar een digitale versie bij de DBNL, maar een aantal boeken zal alleen via het Boekenportaal Suriname beschikbaar zijn."

De stichting, onder voorzitterschap van Sharon Schalkwijk, bestaat behalve uit Cees Klapwijk ook nog uit: Akushla Goelamhosen, Varessa Moeljaredja, Donovan Menig, Svastika Ramcharan, Sita Doerga Misier en Letitia Tjen-A-Tak. Zonder wie dan ook tekort te doen vragen wij ons af waar de bekende bibliotheeknamen uit onze Surinaamse samenleving zijn gebleven. Hij schijnt de enige te zijn met de specifieke kennis en ervaring. Klapwijk legt uit dat het juist de bedoeling was om wat jongere mensen bij het geheel te betrekken, en dat het boekenportaal graag in contact komt met jongeren die willen meehelpen aan de leesbevordering in Suriname. Ook Jane Smith zegt desgevraagd: "Nou ja, er zijn genoeg jonge bibliotheekdeskundigen hoor." Verder staat de stichting voor het digitaliseren zelf in contact met de Koninklijke Bibliotheek, de DBNL en verschillende universiteitsbibliotheek. •

Woordkunstenaars aan het woord

Woordkunst is de capaciteit gevoelens en gedachten op een mooie wijze te verwoorden. Een woordkunstenaar is iemand die woordkunst beoefent, zoals een dichter of schrijver. Suriname heeft een aantal woordkunstenaars. Tongo is Taal interviewde er twee: komediant Pres Juriaantje en dichter-artiest Emanuel Sanvisi.

DOOR: LISANNE WARIDJAN | BEELD: COLLECTIE SANVISI EN JURIAANS

Pres Juriaantje

20

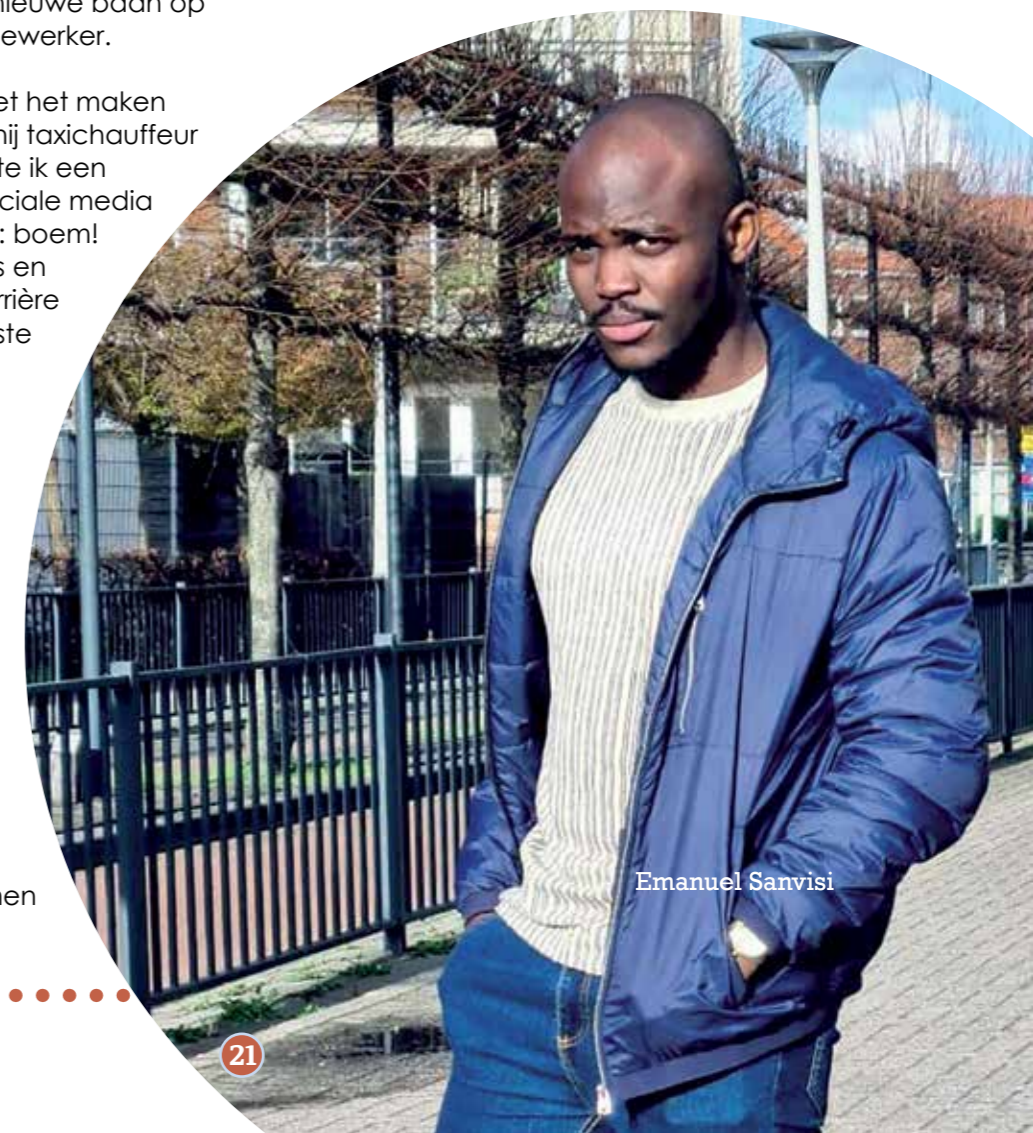
Cleon Juriaans (32), beter bekend als Pres Juriaantje, wiens video's je niet verder laten scrollen, omdat ze zo grappig zijn, is een Surinaamse komediant. De naam 'Pres' is ontstaan doordat iemand bij hem op school altijd zijn wijze van presenteren bewonderde. "Hij zag mij altijd als een voorbeeldfiguur, waarbij ik vaak namen als directeur en voorzitter kreeg, maar op een dag zei hij aan mij dat ik 'Pres' ben, omdat ik altijd een luisterend oor had voor eenieder en zolang ik kan helpen, doe ik dat. Omdat een echte president altijd eerst denkt aan zijn volk en daarna aan zichzelf. Deze jongen zag dat als de taak van een president. Toen hij mij dat die dag had uitgelegd, voelde ik mij zo trots dat ik mezelf ook als 'Pres' zag. Het is zodanig een gewoonte geworden dat ik mijn originele naam zelfs vergat", vertelt hij lachend. 'Juriantje' is afgeleid van zijn familienaam. Juriaans is bekend om zijn grappige video's die hij op sociale

media plaatst en zijn slogan 'Tenzij...'. Na het woord tenzij zegt hij niets meer of hij sluit af met: 'Gewoon tenzij'. Hij heeft een strenge opvoeding gehad van zijn ouders, maar in het bijzonder van zijn moeder. "Ik ben ze wel dankbaar daarvoor", zegt hij. Juriaans die in 2020 getrouwd is, is nu zelf vader van een lieve *baby girl*. Naast papa zijn, houdt de komediant van gamen, koken en zwemmen. Verder houdt hij natuurlijk ook van video's maken en editen. Juriaans zijn laatstgenoten opleiding is havo, maar die heeft hij niet afgerond. "Ik heb erover nagedacht en denk niet dat ik het af zal maken, maar ik start dit jaar wel met een opleiding", vertelt hij. Welke opleiding dat is wil hij liever niet prijsgeven. Studeren is raadzaam en dan maakt het niet uit op welke manier, zolang jij kennis opneemt over diverse zaken of ontwikkelingen. De wereld vereist volgens Juriaans een diploma van je. Naast comedy treedt Pres Juriaantje ook op als 'master of ceremony' bij evenementen, waaronder huwelijken. Juriaans heeft nu een nieuwe baan op een ministerie als voorlichtingsmedewerker.

Pres Juriaantje's carrière begon met het maken van korte filmpjes in de auto toen hij taxichauffeur was. Juriaans: "Op een dag maakte ik een video over een filmpje dat ik op sociale media had gezien en een paar uren later: boem! Er waren honderden likes en shares en vanaf dat moment begon mijn carrière als komediant." Hij maakte zijn eerste officiële 'on stage'-debuut door tussenkomst van komediant Roué Verveer, wie hij zeer dankbaar is. "Hij zag mijn filmpjes en raakte onder de indruk en vroeg mij om op te treden tijdens zijn show 'Tjar a Lobi'", vertelt Juriaans. De komediant staat er wel bij stil dat hij woordgrapjes maakt. Sinds zijn eerste optreden in 2015 heeft Pres Juriaantje nog vaker op het podium gestaan met Verveer. "De shows met Roué Verveer heb ik als een geweldige uitdaging ervaren; ik heb veel bijgeleerd als het gaat om comedy." Op de vraag hoe hij op het idee is gekomen

om woordgrapjes te maken, grapt hij: "Nou, zelf bedacht hoor. De woorden zijn vaak bestaande woorden, die ik gewoon in jus doop." En voor de toekomst op comedygebied denkt Juriaans aan heel veel; de enige uitdaging nu is om die te realiseren.

De komediant praat zelf liever Sranan, maar hij vindt dat zijn Nederlands nogal goed is. Het kan wel veel beter natuurlijk door meer te lezen, meent hij. "Nou, het gebruik van de Nederlandse taal kan misschien beter, omdat we de taal onderschatten. Het kan ons ver brengen en vooral ook onze denkwijze vergroten. De Surinaamse taal is leuk en mooi, maar we moeten proberen dat te gebruiken wanneer het nodig is en niet constant en overal tenzij...", antwoordt Juriaans erbij grappend. De bescheiden komediant wil niet zeggen dat hij een woordkunstenaar is. "Omdat het bestaande woorden zijn alleen met een extraatje.

Emanuel Sanvisi

21

Een woord-
kunstenaar is naar mijn
mening juist iemand die met

eigen onbestaande woorden komt, maar ja, de mensen mogen dat zelf bepalen", zegt Juriaans lachend.

"We kunnen helaas bijna niet meer zeggen dat Suriname nog een gezegend land is, omdat wij nu dagelijks aanzienlijke problemen meemaken beginnende bij onszelf door ons gedrag naar onszelf en vooral naar anderen toe. Het lijkt er nu op alsof we steeds minder te maken met anderen hun gevoelens en levens. Als je de krant nu openslaat lees je eerder de kopstukken: verkrachting, moord, vermissing, berovingen en politici die eerder vechten voor hun eigen belang dan voor Suriname. Als wij nog steeds geloven dat Suriname gezegend is laten wij het dan laten merken door samen te werken in plaats van elkaar te vernietigen."

"Het leven is voor even dus geniet er positief van en laat vooral een positieve 'legacy' achter zodat jouw kinderen en kleinkinderen met trots kunnen zeggen van 'ja, dat waren mijn ouders, grootouders'", besluit Juriaans.

Emanuel Sanvisi is een welbekende Surinaamse dichter, spreker, rapper en zanger. Met zijn 'spoken word' betovert hij het publiek, hangend aan zijn lippen, wachtend op zijn volgende woorden. Sanvisi's jeugd was sportief; hij was meer in de sportschool dan thuis. Sanvisi zegt een heel strenge opvoeding gehad te hebben.

Naast artiest zijn, heeft Sanvisi twee jaar als redacteur gewerkt op het Ministerie van Volksgezondheid. "Mijn werk hield in het houden van interviews en het schrijven van brieven. Verder was ik leidinggevende bij programma's van het ministerie. Het waren educatieve programma's; daarmee gingen we het volk op de hoogte stellen over alles wat gebeurde." De rapper heeft een jaar gestudeerd bij UNASAT. In het begin van het jaar stapte Sanvisi in het huwelijksbootje en verhuisde naar Nederland. De 25-jarige dichter geeft aan dat hij om een aantal redenen besloot naar Europa te verhuizen. "Een van de redenen is de roeping die God mij heeft gegeven als artiest en spreker, maar ook de liefde voor mijn vrouw. Mijn vrouw woonde al in Nederland", vertelt hij.

Sanvisi zijn grootste inspiratiebron is zeker wel zijn broer geweest. "Mijn broer was zanger en als ik naar zijn groep keek, werd ik altijd geïnspireerd om te zingen en te rappen. Ik vroeg hem een keertje om mij te helpen een lied te schrijven. Hij hielp mij daarmee en daarna begon ik op mijn elfde met het maken van liedjes. Toen rapte ik en werd het rap met een beetje zang en later rap met heel veel zang. Op mijn zestiende bracht ik mijn eigen liedjes uit. Ik werd toen eerst bekend bij de christelijke radiostations en later werd ik bij de nationale stations als ABC, Radio 10 en Apintie bekend", vertelt hij. Op zijn dertiende begon Sanvisi met dichten en een jaar later leerde hij de Heer kennen en hij gaf zijn leven aan Christus. "Sindsdien begon ik met 'spoken word'. Ik schreef wel gedichten maar was nog niet begonnen met 'spoken word'. Het verschil tussen de twee is dat je bij gedichten schrijft zodat anderen het kunnen lezen en bij 'spoken word' schrijf je om het te presenteren", legt hij uit.

Sanvisi heeft wat minder leuke ervaringen opgedaan, maar dat hoort erbij, meent hij. Als christelijke tiener, werd hij op jonge leeftijd bekend, wat volgens hem een aantal factoren met zich meebrengt. "Als je als christen bekend bent, wordt van je verwacht dat je een voorbeeldfiguur bent en dat is ook gewoon terecht. Het is een platform dat je hebt, daar moet je heel verantwoordelijk mee omgaan. Daarnaast ben je ook een tiener die nog heel veel moet leren, waardoor de kritiek en druk die ermee kwamen soms ook een beetje te veel voor mij werden. God heeft mij wel erdoorheen geholpen en ik ben hem heel dankbaar", getuigt de gospelartiest. Volgens Sanvisi is er niets leukers dan wanneer het hele land

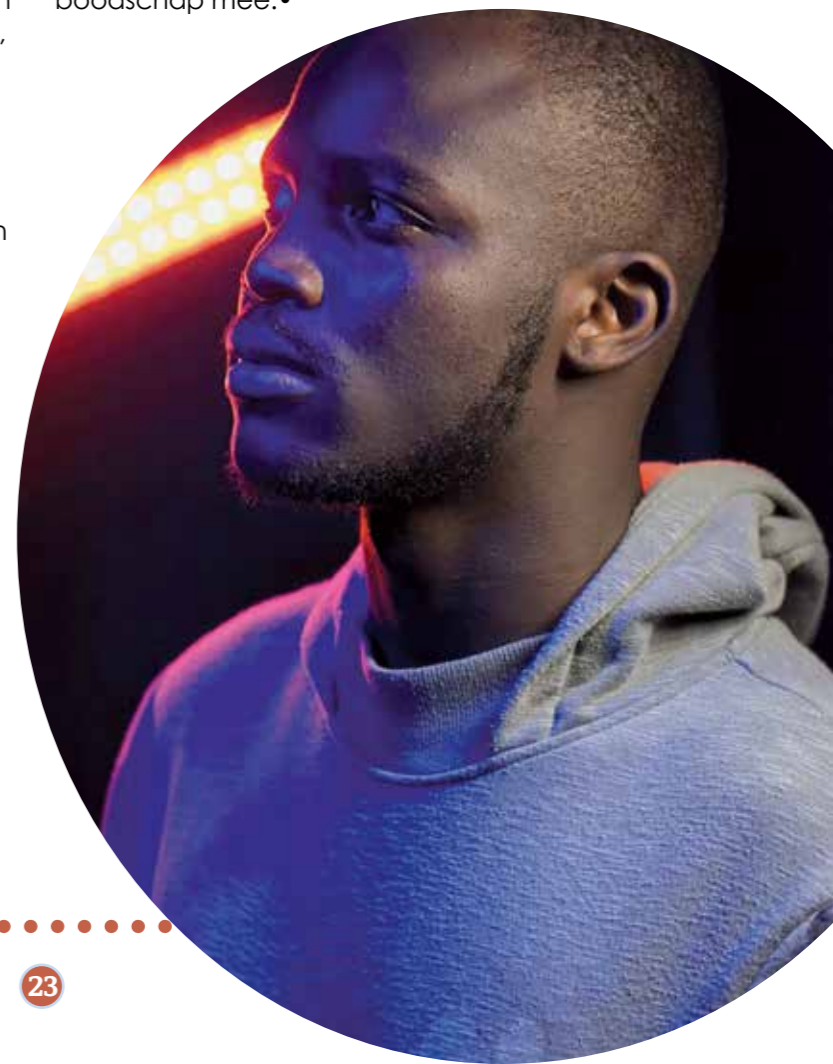
je lied mee kan zingen. "Je gaat naar Nickerie of Commewijne en mensen kennen het, maar wat nog leuker is, is dat muziek een impact heeft op de jeugd en dat het mensen anders laat denken. Dat het mensen hun harten raakt, dat je niet alleen bezig bent te entertainen, maar dat je een verschil uitmaakt in de samenleving en dat geeft echt een vervuld gevoel." Zijn hit 'Beter' heeft zes weken nummer 1 gestaan op de hitlijst van Radio 10 en hij werd Best new coming artist en Best gospel artist. "Ik wil een album dit jaar uitbrengen, daar kijk ik naar uit en hoop dat jullie ook ernaar uitkijken", vertelt hij over zijn toekomstplannen. Sanvisi zit ook in de finale van het komende SuriPop festival.

Wat vindt hij van het gebruik van het Nederlands in Suriname in het algemeen? Sanvisi: "Nou, je stelt mij een heel moeilijke vraag. Als samenleving hebben wij heel veel werk aan de winkel. Ik denk serieus dat Surinamers beter zullen zijn in Engels dan in Nederlands, omdat de meeste van onze dialecten dichter bij het Engels liggen dan bij het Nederlands. Wij moeten meer gaan lezen in de Nederlandse taal of we moeten overgaan naar de Engelse taal, dat is ook een optie", zegt hij lachend. Sanvisi is van mening dat het Nederlands een heel platte taal is. "Terwijl als je een Hindostaan, Javaan of een Boslandcreool bent, is je taal een beetje expressief, snap je? Mensen uit het Midden-Oosten, Azië en Afrika waren echt expressieve mensen. Je ziet dat onze achtergrond nog steeds een rol speelt in hoe wij omgaan met die taal. Wij moeten meer lezen, het moet gestimuleerd worden door de overheid, maar ook door ouders thuis. Door jongeren te laten lezen en naar educatieve programma's te laten kijken."

De zanger vindt Nederlands een mooie taal. "De reden waarom ik heel veel in Nederlands wilde schrijven, was omdat men zei dat je in Engels heel goed muzikaal kon zijn en ik wou het tegendeel bewijzen. Ik wou de Nederlandse taal ook maken tot iets dat mooi was om naar te luisteren als een Surinamer. Meestal doe je als Surinamer het in het Engels of in je moedertaal om het het best te laten klinken. Ik had zoiets van 'ja waarom kan het niet in het Nederlands?' Voor mij was dat een leuke uitdaging om in zo een taal toch iets met kunst te doen", meent Sanvisi. Op de vraag of hij vindt dat hij een woordkunstenaar is, antwoordt Sanvisi: "Ik denk echt wel dat ik woordkunstenaar ben, het is vanzelfsprekend. Ik rap, zing, doe poëzie en spreek. Alle dingen die ik doe hebben

te maken met communicatie, de woorden met grammatica en toon. Verder geeft hij aan dat hij ervan houdt om te schrijven en te dichten over zijn relatie met God. Daarnaast houdt hij ook van maatschappelijke onderwerpen. "Dingen die de samenleving of eenieder aangaan. Soms gaat het om iets nationaals of internationaals. En soms houd ik ervan om te praten over de liefde of het gebrek daarvan", benadrukt hij lachend.

Sanvisi is van mening dat een van de beste dingen die je kan hebben in deze wereld communicatievaardigheid is en dat heeft te maken met taalbeheersing. "Het is dus belangrijk dat we ons gaan inzetten om onze spreektaal goed te beheersen. Het is van belang dat wij in het Nederlands lezen en schrijven en dan hoeft je geen artiest te zijn die gedichten of liedjes gaat schrijven als ik, maar je kan gewoon je gedachten op papier zetten. Het geeft je ook duidelijkheid over wie je bent, je leert jezelf beter kennen en je leert je gedachten een betere plek te geven. Ik wil iedereen inspireren, houd je bezig met communiceren en de taal, blijf lezen en schrijven. Probeer jezelf te uiten in plaats van alles binnen te houden", geeft Sanvisi als boodschap mee. •

DOOR: CHRISTA SLUISDOM

Glenn Gersie, econoom, is geboren in 1961. Hij was enkele jaren directeur Monetaire en Economische Aangelegenheden van de Centrale Bank van Suriname, maar werd op een gegeven moment gevraagd thuis te blijven, omdat zijn ideeën van bankbeheer niet overeenkwamen met die van de toenmalige bankpresident. In 2019 werd hij toch gevraagd president van de Centrale Bank van Suriname te worden, een functie die hij tenslotte drie jaar zou bekleden vanwege zijn striktheid.

“Ik voel mij bevoorrecht om met collegae van gedachten te kunnen wisselen en bevoorrecht dat ik adviezen uit mag brengen. Ik lees veel vakliteratuur”, zegt Gersie. Echter, vorig jaar raakte hij ook geïnteresseerd in klimaatverandering en klimaatfinanciering. Gersie geeft aan dat wanneer hij leest, hij vaak interesse krijgt in iets anders, bijvoorbeeld in ‘clean energy’ en dan helemaal afdwaalt. Gersie: “Ik dwaal ook af van romans en economische boeken die ik in de loop der jaren heb gekocht en niet heb gelezen. Ik probeer meer tijd te maken voor lezen. Ik houd ook van muzieknoten lezen. Het ging goed en ik was trots op mezelf, daarom is mijn gitaar naast mijn bureau.” Hij zegt verder: “Ik lees eigenlijk van alles en nog wat en luister ook veel naar nieuws en als er dan wat behandeld wordt, dan wil ik dat natrekken. Ik lees de hele dag en ben een chaotische lezer.” zegt Gersie van zichzelf. Als tiener las hij voor de ontspanning ‘Asterix en Obelisk’, ‘Suske en Wiske’, ‘Lucky Luke’ en ‘Valen & co’, stripverhalen met een kern van waarheid. Zijn moeder die onderwijzeres was, spoorde hem aan om te lezen. “Als kleine jongen van de vierde klas mocht ik van klas naar klas gaan om te vertellen over ‘Een reis om de wereld in 80 dagen’ en ‘Robinson Crusoe’, vertelt Gersie. Hij voegt er heimelijk aan toe dat dit boek misschien wel aan de basis heeft gelegen van zijn latere intellectuele ‘reizen’..

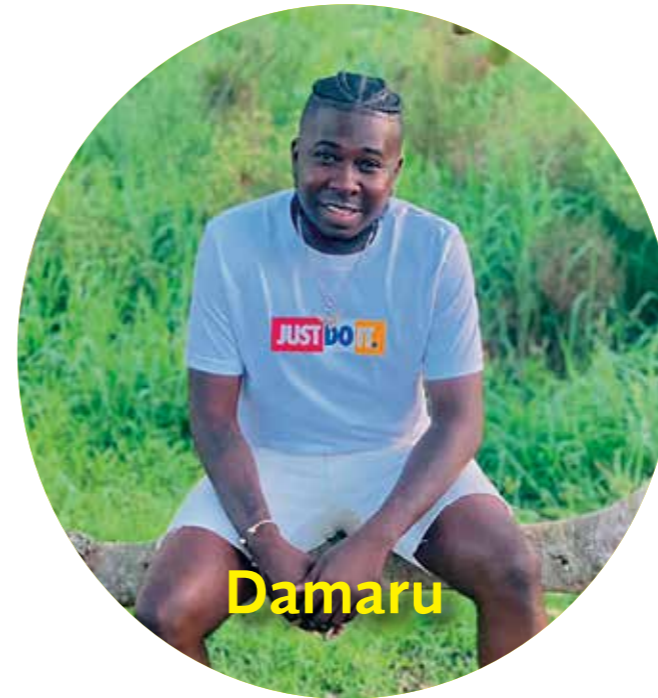

Glenn Gersie

Dino Orpheo Canterburg, alias Damaru, is een Surinaamse zanger die is geboren in 1986. Hij scoorde hits zoals ‘Yu na mi engel’, ‘Hey baby’ en ‘Sranang koningin’. In 2008 brak hij door met het lied ‘Mi rowsu’ (Tuintje in mijn hart) dat hij een jaar later samen met Jan Smit uitbracht in Nederland waar het nummer meerdere weken nummer 1 heeft gestaan.

Damaru leest elke dag. Hij zegt dat hij graag de krant leest. Ook volgt hij een aantal sociale media. “Zodra er nieuws is, lees ik”, zegt Damaru. “Als kleine jongen op de Sint Stephanusschool hield ik van lezen uit ons leesboek ‘Lien en Wim’, maar op de mulo ben ik lezen gaan verwaarlozen. En bij het focussen op mijn carrière ben ik weer veel gaan lezen over artiesten die mij voorgingen, zoals Bob Marley en Tupac en nu ook over Oekraïne en Rusland”, geeft hij aan. “Lezen verkrijgt je kennis, maar als het je niet interesseert heb je

daar niet veel aan”, zegt Damaru. Op de lagere school stimuleerde juf Loes hem. Ze zei dat hij een luide stem had. Als misdienaar mocht Damaru één keer in de kerk voorlezen. Hij vindt het jammer dat het maar bij die ene keer is gebeven. “Vroeger zei men tegen je: ‘zing in het Engels in plaats van in het Aucaans of het Nederlands’, maar nu blijken de Aucaanse liedjes het te maken”, besluit Damaru.

Damaru

Rafiel Abaas, alias Raff Chanco, is een Surinaamse gospelzanger, geboren in 1992. Hij bracht zijn eerste single uit op zijn twaalfde. In 2010 stond ‘Ma nanga Santa Jeje’ drie weken op nummer 1. Dit jaar bracht hij de single ‘Paadong’ uit. Raff Chanco is getrouwd en heeft twee kinderen.

Als Raff Chanco gevraagd wordt wat hij graag leest, zegt hij dat hij meer een nieuwsmens is

en als er zich een situatie voordoet over artiesten, volgt hij de updates. Hij leest graag berichten op *Starnieuws*, *Waterkant.net* en de Bijbel. “Ik lees elke dag, zegt hij. “Als er bij een verhaal staat dat het echt gebeurd is, zoek ik het direct op in Wikipedia. Ik las vroeger meer voor school. Voor Nederlands, Engels en Spaans moesten wij een presentatie houden voor een cijfer. Daar genoot ik van. Ik lees nu niet veel meer, maar ik wil het lezen weer oppakken”, zegt hij. “Ik las boeken zoals ‘Tata Colin’ en ‘Hoe duur was de suiker’, maar het boek ‘Alleen op de Wereld’ is mij echt bijgebleven. De hoofdpersoon in het verhaal zat vast in een tunnel waar hij rubber moest eten. De juf vroeg hem: “kan je wel alleen op de wereld zijn?” Zij zei hem dat je nooit alleen bent, maar dat God altijd met je is. Raff Chanco vindt het jammer dat wij niet vaker lezen. “Wanneer ik vroeger las, deed ik dat de hele dag”, zegt hij. “In het buitenland reizen ze met hun boeken, terwijl wij onze tijd meer met onze telefoon gebruiken.”

Raff Chanco

Renzo Tjon-A-Joe

Renzo Tjon-A-Joe is een jonge olympische sporter die in 1995 het levenslicht zag. In 2021 verbrak hij het Surinaamse record op de 50 meter vrije slag tijdens het Albion Open in Rotterdam. Op het wereldkampioenschap voor junioren in Dubai kwam hij op 18-jarige leeftijd in de finale op de 50 meter vrije slag.

En als (voorlopige!) klap op de vuurpijl werd hij op 20 juni jongstleden Nederlands kampioen op de 100 meter vrije slag.

Renzo leest graag biografieën van mensen die zich in moeilijke situaties bevinden en over het mentale proces dat daarmee gepaard gaat. Hij leest ook graag sportartikelen. "Recent heb ik weinig tijd gehad om te lezen, omdat ik het druk heb met sport", zegt hij. "Op school, de Alphamax Academy, heb ik boeken over theologie, gedichten en autobiografieën moeten lezen, waaronder ook verhalen die niet heel leuk zijn geïndigd; van de Tweede Wereldoorlog bijvoorbeeld." Periodes van oorlog vindt hij heel bijzonder. "Je leert veel over de mensheid bij grote confrontaties. Het is bijzonder te zien hoe het zover komt, maar het is wel de realiteit", zegt Renzo. "Ik weet dat heel weinig mensen lezen, onder wie kinderen. De toegang daartoe hebben zij niet. Over het algemeen moet er een grotere stimulans komen om te lezen, maar tot nu toe zijn veel van die pogingen mislukt. Het moet beginnen als ze heel jong zijn en het moet komen van het ministerie van onderwijs. De mensen hebben niet jong gelezen, zij hebben geen toegang tot boeken gehad en hoe bepaal je wat geschikt is voor een kind om te lezen? Ik heb in mijn jeugd wel relevante levensvoorbereidende boeken gelezen", zegt de sporter.

Diana Poki

Diana Poki is geboren in 1979. Zij is politicus en moeder van vier kinderen. Zij was eerst lid van de politieke partij BEP en werd in 2005 assembléelid. Poki maakte de overstap naar de ABOP en kwam in 2015 terug in De Nationale Assemblée. In 2020 werd zij benoemd tot minister van Grondbeleid en Bosbeheer, maar in juli 2021 zei zij het ministerschap gedag.

"Ik lees niet graag hele dikke boeken, ik lees meer gericht op mijn belangstelling", zegt Poki. Zij is van huis uit leerkracht rekenen en heeft op de muloschool handelskennis en bedrijfsrekenen verzorgd. "Ik lees graag over mijn vak, waaronder vakdidactiek en dergelijke. Ik ben nu vijftien jaar actief in de politiek en ik lees ook graag over de politiek; het moet boeiend zijn", geeft zij aan. Het boek 'Hoe duur was de suiker' van de hand van Cynthia McLeod is Poki bijgebleven. "Ik heb dikke boeken gelezen tot de muloschool", zegt zij. Andere niet al te dikke boeken van Cynthia McLeod las zij ook. Poki zegt: "Mijn vader heeft mij gestimuleerd om te lezen. Mijn vader is ook leerkracht en hij las veel. Hij is een gezellige man die graag verhalen vertelt."

'Van China naar Suriname'

DOOR: REGINA BOURNE

Eve Huang Foeng Chung, docent op het Instituut voor de Opleiding van Leraren, is de schrijfster van het recent verschenen boek: 'Van China naar Suriname'. Eve's vader kwam uit China en haar moeder uit Maleisië. Eve's hobby's zijn: lezen, schilderen, planten en tekenen. De interesses voor deze hobby's zijn ontstaan doordat zij in haar jeugd niet op straat mocht en geen andere bezigheden had. Het schrijven van het boek werd geïnspireerd door haar overleden vader, Huang Foen Chung, die niet wilde dat dat stukje geschiedenis verloren ging. Het boek is geschreven voor de jeugd in een combinatie van het Hakka, Sranan en Nederlands. Het verzamelen van de verhalen en het uitbrengen duurde bijna drie jaar. Haar ervaring als Chinese schrijfster is dat Chinezen niet open staan voor het delen van hun persoonlijke verhalen en ervaringen wat zij ook meemaakte bij haar moeder die haar verzocht de intieme delen niet te publiceren. Toen was haar vader al overleden en zij weet niet of hij daar wel toestemming voor zou hebben gegeven. De Chinese gemeenschap is onder de indruk van het boek, omdat zij zichzelf of het leven van haar voorouders erin terug kan lezen en omdat de schrijfster het lef heeft gehad de intieme zaken en verborgenheden te vertellen. In het verhaal besluit Huang Foen Chung in 1952 zijn armoedige dorp in China te verlaten en naar Suriname te emigreren om zijn vader, die enkele jaren geleden al naar Suriname vertrok, te ontmoeten. Op primitieve

wijze werd hij via Hong Kong gesmokkeld naar Parijs en via Cayenne bereikte hij Saint Laurent du Maroni. Hij stak illegaal per korjaal de rivier over naar Suriname. In Suriname aangekomen, merkte hij dat zijn vader een ander gezin had gesticht waarvan de familie in China niet op de hoogte was en kreeg er vier broers en zusters bij. Hij trok bij de familie in en werd als slaaf behandeld door zijn stiefmoeder. Ook de ontmoeting met de moeder van Eve wordt vermeld in het verhaal. Hij bouwde zichzelf met pijn en moeite op door een eigen winkel op te zetten waar hij in eigen persoon zijn eigen pindakaas, brood en pindakoekjes maakte. Hij vergat daarbij niet de achtergebleven familie in China financieel te steunen. Hij heeft er nooit spijt van gehad dat hij naar Suriname is gekomen, want hij en zijn vrouw waren nooit naar school geweest en konden geen Nederlands praten, maar toch hebben zij een basis weten te leggen voor hun kinderen die wat bereikt hebben in de maatschappij.

De auteur wil met dit boek een bijdrage leveren aan de Chinese literatuur, omdat er van de werkelijk gebeurde en benarde levensomstandigheden, weinig is vastgelegd. Met dit boek kan de jeugd meer van de Chinese geschiedenis en succesverhalen te weten komen. Veel Chinese jongeren kennen hun cultuur niet. De Chinese jongeren participeren wel aan culturele activiteiten, maar kennen vaak de essentie daarvan niet. •

Het bibliotheekwezen in Suriname

Suriname heeft diverse bibliotheken en wij wilden weten hoe het tegenwoordig zit met het bibliotheekwezen in het land. Wordt er nog veel gelezen? Is het aantal leden achteruitgegaan? Wij interviewden daarom Jane Smith van de Anton de Kom Universiteit van Suriname en Elviera Sandie van het Cultureel Centrum Suriname. Twee sterke vrouwen die beiden jarenlang hun krachten hebben gegeven aan de respectieve bibliotheken.

DOOR: LISANNE WARIDJAN | BEELD: CCS, SANDIE EN SMITH

Jane Smith (61) heeft haar hele leven gewerkt in bibliotheken en was de afgelopen 19 jaar directeur van de bibliotheek van de Anton de Kom Universiteit van Suriname. Smith komt uit een gezin van vijf meisjes. “Wij hadden altijd pret, want het gezin was groot. Er werd veel gespeeld en gevochten.” Smith heeft toen ook heel veel gelezen. “Lezen is niet alleen maar een boek, het is veel meer dan dat.” Na de middelbare school ging Smith naar Nederland. “Ik had een beurs aangevraagd voor psychologie en had bibliotheekwezen als één van mijn studiekeuzen. Ik heb vier jaar in Nederland gewoond en ben als schoolbibliothecaris teruggekomen.” In 1996 ging zij voor twee jaar terug naar Nederland voor haar masters in Boek en Informatiewetenschappen.

In 1984 werkte Smith op het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur als algemeen bibliothecaris; vanwege de beurs was zij verplicht er vijf jaar te werken. “Ik was de laatste bibliothecaris die terug was gekomen, had de laatste ontwikkelingen geleerd en moest daarom een training geven op de universiteitsbibliotheek.” Haar werd daarna gevraagd in de bibliotheek te werken. In 2002 werd Smith de directeur van de bibliotheek; zij werkte er in totaal dertig jaar. Verder is zij voorzitter van de Stichting Nationale Database. Dat is een database

Jane Smith

die het cultureel erfgoed toegankelijk maakt door de collecties van de Surinaamse bibliotheken te centraliseren en gecentraliseerd aan te bieden via een website, want Suriname heeft geen nationale bibliotheek. Bij een nationale bibliotheek moeten alle artikelen en tijdschriften die zijn uitgekomen in een land worden opgeslagen en dat hebben wij niet in Suriname. “Wij, de collega-bibliothecarissen, werken eraan dat dat gebeurt. Verder trainen wij ook medewerkers van bibliotheken en als wij een opening zien voor het bevorderen van lezen dan doen wij dat ook”, vertelt Smith.

“Lezen is een garantie voor het bevorderen van je algemene ontwikkeling en stimuleert je taalvaardigheid. Niet alleen op school, maar ook daarbuiten. Het ligt ook eraan wat jij leest, daar moet het gestuurd worden. Daarom is er een bibliotheek op school. Er moet met de kinderen gesproken worden over hun interesse. Dat stimuleert dat kind om te lezen. Het zal niet gaan om tien boeken per dag, maar het stimuleert dat kind wel om weer een ander boek te komen lezen.” Naast je algemene ontwikkeling bevordert lezen ook je persoonlijke en professionele ontwikkeling. Als je iets leest, wil dat niet zeggen dat je alleen iets leert. Lezen is niet alleen maar een boek, het is veel meer dan dat. Er

zijn bepaalde onderwerpen waarvan je iets kan leren. Je ontwikkelt ook bepaalde interesses en dat kun je uitwerken als mens.

Met de leescultuur in Suriname gaat het slecht en dat heeft volgens Smith niet alleen te maken met onze technologische ontwikkelingen, want ook in haar jeugd werd lezen al niet als zodanig gestimuleerd. “Wij werden wel elke week naar de CCS-bibliotheek gebracht en mochten een boek uitkiezen en dat boek was die avond uit, maar die traditie is er niet meer”, meent zij. Volgens Smith is een relatie met boeken heel erg belangrijk. “Ik lees elke dag en lees de bijbel ook elke dag. Het is een deel van mij. Ik kan er eerlijk gezegd niet zonder, dan heb ik het over een

boek waar ik helemaal van weg kan dromen en/of waarvan ik iets leer, dat is belangrijk.”

Smith: “Kinderen praten tegenwoordig eerder Engels dan Nederlands, maar dat wil nog niet zeggen dat je Engels kan spreken of schrijven.” Als je de richting opgaat van meertaligheid moet je de kinderen vroeg de moedertaal leren, vindt ze.

De universiteitsbibliotheek is bestemd voor studenten, docenten en wetenschappers van de Anton de Kom Universiteit van Suriname, maar is tegen betaling ook beschikbaar voor studenten van andere opleidingen en het tertiair onderwijs. Met Covid-19 is de situatie een beetje veranderd. De afgelopen twee jaar heeft de bibliotheek meer online diensten verleend. Op de website van de bibliotheek moest worden doorgegeven welk boek nodig was en een afspraak worden gemaakt wanneer het opgehaald kon worden. Nu is de bibliotheek weer normaal open, alleen wordt er gelet op het aantal mensen dat binnen mag zijn en de Covid-19-maatregelen worden in acht genomen. Naast de wetenschappelijke boeken zijn in de bibliotheek ook romans en een Surinaamse collectie. De Surinaamse collectie wordt niet uitgeleend, want die is cultureel erfgoed.

“Het lezen van boeken zal nooit uitsterven in Suriname. De bibliotheek sterft niet en het boek zal ook niet sterven, want nu is het een *e-book* geworden. Boeken gaan blijven bestaan, want er zijn mensen die er echt van houden een boek dicht te slaan”, meent ze. “Suriname blijf lezen om jezelf te ontwikkelen. Echt waar, op elk niveau in welke vorm dan ook kan je zeggen dat informatie je kennis verrijkt. Ik praat zelden over boeken lezen, het is informatie vergaren of tot je nemen. Informatie blijft in je. Ik noem het steeds minder een bibliotheek maar een informatie-instelling”, aldus Smith.

Elviera Sandie (57), ondervoorzitter van het Cultureel Centrum Suriname (CCS) en ex-directeur van de stichting: “Aan mij is geleerd dat de bibliotheek je tweede huis moet zijn.” Sandie heeft een prettige en gezellige jeugd mogen ervaren. “Een strenge maar rechtvaardige opvoeding heb ik gehad. Ik ben in een stabiel gezin opgegroeid. Een gezin dat heel veel waarde hechtte aan familie”, vertelt Sandie, die opgroeide met een zusje en vier broers. De oud-CCS-directeur is getrouwd en heeft twee zonen. In 1993 studeerde Sandie af als socioloog en in 2012 behaalde zij haar master in Public Administration aan het FHR Institute. “In 2021 heb ik een *post graduate study* gedaan in *Urban Cultural Heritage* bij de Erasmus Universiteit in Rotterdam en ik ga door met studeren”,

Elviera Sandie

zegt Sandie, die van onderzoek houdt.

“Officieel zit ik bij het ministerie van onderwijs, mijn laatste functie was directeur van Cultuur. In september 2020 ben ik thuis gezet en ben ik op afstand bezig met mijn werk. Dat werk houdt in dat ik een bijdrage blijf leveren aan de educatie en vorming door studies, essays, artikelen, verhalen en later boeken te schrijven. De focus ligt hierbij voornamelijk op het slavernijverleden van Suriname, specifiek de boedelplantages in het district Para. Waarom? Mijn voorouders stammen af van verschillende boedelplantages. Je moet je hersenen bezighouden anders ga je oud worden.”

Vanaf 2005 zit Sandie in het bestuur van het CCS. “Wij konden geen directeur betalen, daarom had ik dat werk op mij genomen. Wij hebben mooie projecten kunnen draaien, zoals de grote renovatie van de bibliotheek, de Eddy Wessels Gehoorzaal, afronding renovatie van de Volksmuziekschool en de Balletstudio.” Zij is nu wel ondervoorzitter van het CCS-bestuur, maar is sinds 2011 geen directeur meer van het CCS. Nadia Becker is de huidige voorzitter van het bestuur, en fungeert tevens als directeur.

Het CCS is opgericht in 1947 en probeert sindsdien zijn functie als openbare bibliotheek goed uit te voeren. Het was vroeger warm en druk in de

bibliotheek. Studenten kwamen na school vanuit de districten studeren met een waaier in een hand en een pen in de andere, zij zaten op de vloer in de gangen. “Wij hadden toen stoelen en tafels gezet en de openingstijden ook verlengd.” Het CCS is nog steeds de plek waar studenten naartoe komen om hun informatie te halen; studieboeken en artikelen zijn beschikbaar. Eenieder kan een lidmaatschap aanvragen. Het CCS heeft nu filialen in meerdere districten. “Wij ondersteunen bibliotheken van scholen door wisselcollecties; de boeken van de scholen worden gewisseld met andere.” De stichting heeft een aantal projecten als *‘Read meets write’*, waarbij de lezers de schrijvers ontmoeten. Er waren ook vakantieactiviteiten, maar Covid-19 heeft alles gestopt. Het CCS wil binnenkort al zijn programma’s opnieuw opstarten.

Sandie vindt dat het Nederlands absoluut de basis is van onze vorming. Zij heeft meer dan twintig jaar op de middelbare scholen parttime les verzorgd in de sociologie. Zij heeft de studenten geleerd dat taal de belangrijkste drager is bij socialisatie. “Taal heb je nodig voor de opvoeding. Je moet je blijven ontwikkelen in het Nederlands en de ontwikkelingen van het Surinaams-Nederlands. Het SN is een aparte dimensie van het Nederlands die dicht bij ons ligt”, meent Sandie.

Volgens de socioloog draagt lezen bij aan taalvaardigheid. “Wetenschappelijk zijn daar heel veel studies over gedaan; de taal spreken is een, het goed kunnen vastleggen is twee en lezen is drie.” Hoe meer je met de taal bezig bent, hoe beter je wordt, merkt ze op. “Door mijn eigen ervaring met mijn kinderen weet ik dat lezen een grote impact heeft op hoe goed je de taal beheerst. Het is dus enorm belangrijk dat het lezen gehanteerd, gemotiveerd en gepromoot wordt zowel binnen als buiten de school.”

Sandie: “Door boeken en artikelen te lezen, leer je de wereld beter kennen. Er gaan werelden voor je open als je je verdiept in lezen.” Het CCS heeft speciaal een *American corner* en *Chinese corner*. Sinds haar kindertijd is Sandie een leesfreak. “Er was een bibliotheek aan de Coppenamestraat en ik had die helemaal uitgelezen. Ik kreeg daarom alleen maar hoge cijfers voor Nederlands en toen waren Surinaamse boeken *non-existent*.”

Toen zij op het havo zat, ging zij naar de onderwijsbibliotheek. Het eerste boek dat zij daar las, ging over de oorlog in Mozambique. “Het was veertig jaar geleden en dat boek is mij bijgebleven, dat is de impact van lezen.” Door dat verhaal is zij

veel meer van deze kritische schrijvers gaan lezen. “Marie Levens zei ooit tegen mij: ‘Die kinderen lezen wel, maar ze lezen anders. Kinderen lezen op sociale media, maar ze lezen wel.’”

Er zijn nog steeds kinderen die elke week komen en lid worden van de bibliotheek, maar het wordt steeds minder dan in mijn tijd, vertelt Sandie. “Als we als volwassenen kijken naar de jeugd, moeten wij ze stimuleren in wat ze al goed zijn, wij moeten niet proberen om ze kopies te maken van onszelf.”

Sandie: “Wij voelen de schokken ook van het dalende bezoek, maar wij geven niet op. Jongeren hebben nu andere activiteiten. Zij lezen wanneer zij verplicht zijn te lezen. Hoe dikker, hoe interessanter voor mij, maar jongeren van nu kijken van nee, het is te dik. Wij hebben vaste lezers die komen naar CCS, zoals mevrouw Cynthia McLeod, die elke week in de bibliotheek is”, vertelt Sandie. “Lidmaatschapsaantallen gaan al jaren achteruit. In 2008 toen het gebouw gerenoveerd was, had je een stijging, iedereen kwam weer.” Boeken zijn duur, het kost veel geld om de boeken te vernieuwen. Het CCS is nog steeds een organisatie die dicht bij de overheid ligt en subsidie ontvangt. “Als bestuur zijn wij constant in overleg met de overheid, maar ook met het bedrijfsleven. De overheden komen in en ze ondersteunen misschien niet altijd in geld, maar bij de renovatie in 2008 waren ze zwaar ingekomen. Ook met het aanvullen van medewerkers.”

De bibliotheek is het bekendste deel van het CCS. Verder is er ook een dansstudio en de ruimtes op de bovenverdieping worden verhuurd. “Wij van CCS willen een zekere mate van service aanbieden. Wij moeten consolideren wat wij al hebben. Wij zijn een ngo met veel capaciteit en gebouwen in verschillende districten. De uitdaging is om te behouden en goed te onderhouden wat je hebt.” Uitbreiden wil het CCS zeker. Het staat open om samen te werken met andere instanties. “Wij zijn er al 80 jaren en gaan niet weg. Wij gaan de toekomst in zonder vrees; zolang er mensen wonen in Suriname zal er cultuur zijn. Wij hebben voorzien toen en zullen land en volk in de toekomst blijven voorzien. Wij willen de samenleving aanbieden om de bibliotheek te bezoeken en gebruik te maken van het laagdrempelige lidmaatschap.” Verder adviseert de boekenliefhebber eenieder te blijven lezen. “Doe wat je prettig vindt en blijf jezelf ontwikkelen. Als mens zijn wij zodanig gemaakt dat wij moeten communiceren en ons uitdrukken, daarin moeten wij ons versterken. Weet vooral dat CCS er is voor je om je te helpen met de studie, maar ook na school in je vrije tijd”, besluit Sandie. •

Hier volgt een lesje Nederlands, of een lesje Taal zo u wil. De les is gebaseerd op belangrijke, actuele gebeurtenissen en situaties in Suriname. De schoolgaande jeugd kan er zijn hart mee ophalen, maar ook niet-schoolgaanden kunnen met deze tekst aan de slag. De opbouw is als volgt:

Eerst komt de tekst; deze keer hebben we maar één tekstversie, die voor alle niveaus toegankelijk is. Dan komen de opdrachten. Opdrachten met 1 sterretje * zijn te maken voor leerlingen vanaf klas 4, opdrachten met twee sterretjes zijn wat pittiger en zouden voor leerlingen vanaf klas 2 voij te maken moeten zijn. Soms is er van 1 opdracht zowel een 1*-versie als een 2*-versie.

Deze taalles is gemaakt door Farsia Chitanie.

Verslaafd aan je telefoon? Het ligt niet aan jou!

1. Veel mensen zitten heel vaak op hun telefoon: bij het wakker worden, tijdens het ontbijt, onderweg naar school of werk in de auto, op het werk, thuis bij het koken, tijdens het filmkijken, in bed voordat zij gaan slapen, en ja..., zelfs op het toilet. Waarom is het moeilijk om je telefoon weg te leggen? Is het persoonsgebonden of is er een andere oorzaak? Wij zullen in deze tekst lezen waar de verslaving vandaan komt en hoe ervan af te komen.
zetten, mailen, gamen, foto's maken, filmen, je rapportcijfers checken, muziek luisteren, films kijken, boeken lezen, radio luisteren, pinnen, nieuws checken, navigeren en boodschappen doen. Vroeger had je voor alles iets apart nodig: een radio speciaal om naar muziek te kunnen luisteren, een televisie om films te kunnen kijken, een wekker voor je alarm, *hardcopy*-boeken als je wilde lezen, een draadtelefoon alleen gemaakt om te bellen.
2. Vroeger was een telefoon alleen om mee te bellen. Die zag er toen ook heel anders uit: heel ouderwets. Het begon ongeveer 150 jaar geleden met de allereerste telefoon. Toen zat die nog aan een draad vast en stond op een vaste plek in huis. Als je iemand wilde bellen, moest je eerst de centrale bellen, de telefoniste vertellen wie je wilde spreken en deze verbond je dan door met degene die je moest spreken. Nu kun je zo een beetje van alles op je telefoon doen: internetten, berichtjes sturen, wekker
3. Veel mensen geven aan dat zodra zij even niets te doen hebben, zij meteen naar hun telefoon grijpen en dat zij zeker 4 tot 5 uur per dag erop zijn; weliswaar niet aaneengesloten. Dit geldt voor zowel kinderen als volwassenen. Uit onderzoek blijkt dat bijna alle kinderen tussen 9 en 12 jaar (90%) een telefoon gebruiken en dat ongeveer de helft van de 12- tot 16-jarigen vindt er te veel op te zitten. Herken jij dat ook? Het ligt niet aan jou. Techbedrijven willen dat jij zoveel en zolang mogelijk op jouw telefoon zit en dat

jij hun apps gebruikt. En om dat te bereiken, maken zij handig gebruik van iets waarover jij geen controle hebt: jouw hoofd. Onze hersenen zijn gek op beloningen: of wij nou een complimentje krijgen of een prijs winnen, bij iedere beloning die wij krijgen, komen in onze hersenen geluksstoffen vrij en er wordt als het ware feest gevierd in jouw hoofd. Dat weten die techbedrijven ook en daarom overspoelen ze je met likes, vriendschapssuggesties en nieuwe dingen om te checken, allemaal zaken die wij als een beloning ervaren. Het is dus duidelijk de bedoeling dat wij vaker naar onze telefoon grijpen: zo zijn ze gemaakt.

4. Een ander trucje dat wordt gehanteerd, is het gebruik van specifieke kleuren. Kijk maar eens naar je beginscherm: veel apps hebben een felle kleur en vooral rood wordt vaak gebruikt. En dat is niet voor niets. App-ontwikkelaars hebben ze met opzet zo een kleur gegeven, omdat jouw ogen eerst daar naartoe gaan, blijkt uit onderzoek. *YouTube* en *Instagram* zijn er een voorbeeld van. Vroeger hadden hun logo's vrij neutrale kleuren, terwijl ze tegenwoordig beide iets roods hebben. Dit doen de app-ontwikkelaars alleen maar om jouw aandacht te krijgen en ... het werkt. Net zoals de rode notificatieballetjes; deze zijn expres rood, want zouden ze blauw of geel zijn, dan zouden ze minder opvallen. En ook heel slim: ze gaan pas weg als je de app opent.
5. Andere trucjes die ervoor zorgen dat jij op jouw telefoon bezig blijft, zitten in de apps zelf. Zo heb je de *autoplay*-functie. Zodra een video is afgelopen, wordt er alweer afgeteld naar de volgende. Vaak maar vijf seconden, zodat jij bijna geen tijd hebt om de video weg te klikken. Hierdoor blijf jij naar meer video's kijken, wat betekent dat jij langer op jouw telefoon bezig bent. Dan heb je nog het doorscrollen: een eindeloze stroom aan foto's en filmpjes. Daar hebben de makers van de apps superlang over nagedacht. Zij weten dat jij door het scrollen niet kunt stoppen: dat er misschien iets voorbijkomt dat jij niet wilt missen, waardoor jij alsmat blijft doorgaan. Deze zijn maar enkele trucjes die in de apps zitten.

6. Het ligt dus niet aan jou dat jij verslaafd bent aan jouw telefoon, maar jij kunt er wel wat aan doen. Zo kun je de rode balletjes en de melding over berichten gewoon uitzetten, of je nou een Android of een Iphone hebt. Bij elke app kun je instellen of je de rode balletjes wel wil zien of niet. Ook aan de kleuren kun je wat doen. De meeste telefoons kun je op zwart-wit zetten, ook al is het even zoeken. Verder kun je ook nog tijdslimieten instellen voor elke app en kiezen op welk tijdstip je geen berichten meer wil ontvangen. Of ... je kunt je telefoon helemaal wegdoen, natuurlijk. Justin Bieber, Ed Sheeran en Elton John zeggen allemaal smartphoneloos te zijn. Volgens Bieber geeft het hem meer rust. Zij gebruiken wel laptops en tablets, maar die gaan uiteraard niet zo makkelijk in je broekzak.

7. Er is dus een bewuste reden voor je smartphone-verslaving, en die reden ligt niet bij jou. Belangrijk is dat de oplossingen wel bij jou liggen: voor elke app kun je apart instellen of je meldingen wil krijgen; je kunt je telefoon op zwart-wit zetten; je kunt tijdslimieten instellen; of je kan jouw telefoon helemaal wegdoen. Weet jij al welke oplossing voor jou kan werken?

VRAGEN

Vraag 1*

a) Noem 8 momenten die in de tekst voorkomen waarop mensen vaak op hun telefoon bezig zijn.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

b) Kun je zelf nog 2 andere momenten bedenken?

1. _____
2. _____

Vraag 2*

Vertel in het kort wat het verschil is tussen de telefoons van nu en die van vroeger.

Vraag 3**

Er is onderzoek gedaan naar het frequente gebruik van telefoons.

Wat zeggen de onderzoeken over het onderstaande:

a) het aantal uren per dag dat mensen bezig zijn op hun telefoon

b) het aantal kinderen tussen 9 en 12 jaar

c) het aantal kinderen tussen 12 en 16 jaar

Vraag 4*

Aan wie ligt het dat jij zo lang op jouw telefoon zit?

Vraag 5**

Wat is de relatie tussen je overspoelen met likes, vriendschapssuggesties en nieuwe dingen om te checken, en je hersenen?

Vraag 6*

a) Waarom hebben veel apps een felle kleur?

b) Geef enkele voorbeelden waar app-ontwikkelaars de rode kleur hebben gebruikt.

Vraag 7*

a) Noem 2 trucjes die in de apps zitten om je langer op jouw telefoon te houden.

1. _____

2. _____

b) Leg van beide in het kort uit hoe ze precies werken.

1. _____

2. _____

2. _____

Vraag 8*

a) Noem 4 oplossingen om af te komen van je smartphone-verslaving.

1. _____

OPDRACHTEN

Opdracht 1**

Zoek de kernzinnen die horen bij alinea 2 - 6. Schrijf het eerste en laatste woordje van de zin op.

Tip:

Als je alleen de kernzin van een alinea leest, moet je een idee hebben waarover er verteld zal worden in de alinea.

Alinea	Kernzin
2	
3	
4	
5	
6	

Opdracht 2**

Werkwoorden: Hele werkwoord (infinitief) en verleden tijd

Maak de opdracht hieronder eerst en zoek daarna de antwoorden op in de woordzoeker ernaast. De woorden lopen in alle richtingen en het kan voorkomen dat 1 letter in een ander woord wordt gebruikt. Als je alle antwoorden hebt gevonden, zul je merken dat er wat letters zijn overgebleven. Schrijf de ongebruikte letters op. Begin bij de eerste overgebleven letter linksboven. De eerste 10 letters vormen een verborgen boodschap.

Weet je wat die zegt? _____

b	e	l	d	e	s	m	a
s	t	u	u	r	d	e	r
k	e	e	k	p	t	t	p
z	h	o	e	n	l	a	s
a	e	i	o	c	c	i	z
l	l	m	a	i	l	d	e
s	x	a	i	d	h	t	m
s	p	r	a	k	y	m	g

De woorden in de tabel hieronder zijn **hele werkwoorden (infinitief)**. Kun je deze werkwoorden vervoegen in de **verleden tijd (VT) eerste persoon enkelvoud**?

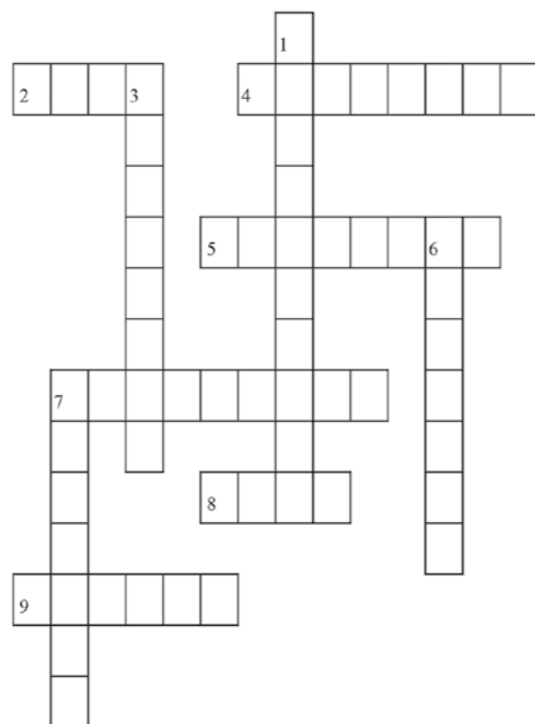
Hele werkwoord	Werkwoord VT
1. Zitten	1.
2. Slapen	2.
3. Zullen	3.
4. Bellen	4.
5. Spreken	5.
6. Sturen	6.
7. Mailen	7.
8. Lezen	8.
9. Kijken	9.

Opdracht 3**

In de kruiswoordpuzzel hieronder zijn de oplossingen zelfstandige naamwoorden die in de tekst voorkomen. De definities van de (ant)woorden zijn gegeven.

Weet je het nog: *Zelfstandige naamwoorden zijn woorden waar je een lidwoord (de, het, een) voor kunt zetten. Je gebruikt ze voor: dieren, mensen, dingen, aardrijkskundige namen (plaatsen, rivieren etc.) en voor (eigen)namen, ook al kun je daar soms geen lidwoord voor zetten.*

Voorbeeld: de auto, het toilet

Verticaal

- het ergens niet meer buiten kunnen
- gebouw of plaats waar de draden van een telefoonnet samenkomen en waar de gewenste verbindingen tot stand worden gebracht
- reden waarom iets gebeurde
- eerste maaltijd van de dag

Voorbeeld:

Hele werkwoord: kopen -
Antwoord: kocht (NIET kochten)

Horizontaal

- een handeling om op een slimme manier een doel te bereiken
- wat je krijgt omdat je iets goeds hebt gedaan
- apparaat waarmee je op afstand met iemand kunt praten
- manier om een probleem te beëindigen
- het teken waar je een organisatie aan herkent

Opdracht 4**

Trek een lijn naar het woord dat hetzelfde betekent.

01. verslaving	a) nagaan
02. ouderwets	b) (door)rollen
03. checken	c) vanzelfsprekend
04. compliment	d) grens
05. truc	e) gewenning
06. hanteren	f) gedateerd
07. scrollen	g) weloverwogen
08. uiteraard	h) loftuifing
09. bewust	i) gebruiken
10. limiet	j) list

Opdracht 5**

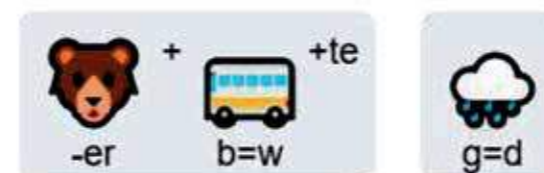
a) In de 3 rebussen hieronder zijn de oplossingen een **combinatie** van een **bijvoeglijk** - en een **zelfstandig naamwoord** die in de tekst voorkomen. Kun je de puzzels oplossen? Wat staat er precies?

1. _____

2. _____

3. _____

b) Zoek de betekenis op van de bijvoeglijke naamwoorden die je hebt gevonden in 5a).

Dit moet je ook weten:

Het persoonlijk voornaamwoord verwijst naar een persoon of een groep personen, zonder ze bij naam te noemen zoals ik, je, jij, jou, u, hij, zij, ze, het, wij, we, jullie, zij (meervoud).

Opdracht 6**

Woorden benoemen.

Zoek in elke zin:

- de **werkwoorden** (onderstreep ze),
- de **zelfstandige naamwoorden** (zet een kruisje eronder) en
- de **persoonlijke voornaamwoorden** (omcirkel ze)

- Andere trucjes die ervoor zorgen dat jij op je telefoon bezig blijft, zitten in de apps zelf.
- Het ligt dus niet aan jou dat je verslaafd bent aan je telefoon, maar je kunt er wel wat aan doen.
- Als je iemand wilde bellen, moest je eerst de centrale bellen, de telefoniste aangeven wie je wilde spreken en deze verbond je dan door met degene die je moest spreken.

Opdracht 7**

Online informatie zoeken

In de tekst staat dat we vroeger voor alles wat we nu in onze smartphones hebben, aparte apparaten hadden. Kun je leuke plaatjes van de oude apparaten vinden op het net? Maak er een collage van en wie weet kun je die gebruiken als een presentatie op school!

Weet je het nog: Een **bijvoeglijk naamwoord** zegt iets over een **zelfstandig naamwoord**. Ze staan vaak **direct voor** een **zelfstandig naamwoord**.
Voorbeeld: een **rood** boek. Rood zegt iets over het zelfstandig naamwoord boek en is dus een **bijvoeglijk naamwoord**.

Een klinkende naam

Iets meer dan 100 jaar geleden kwam mijn Chinese grootvader aan in Suriname. Met welk schip en waar vandaan precies, is nog niet duidelijk. Zijn naam was *Liauw-A-Joe*: *Liauw* zijn familienaam en *A-Joe* zijn voornaam. Deze complete combinatie van familienaam plus voornaam van mijn grootvader draag ik nu als familienaam. Net als de vele andere Surinamers van Chinese afkomst die de volledige naam van hun voorvader als familienaam hebben gekregen.

DOOR **AUDREY LIAUW-A-JOE AKA LIAO NYET LEN**
BEELD **WWW.DICTIONARY.WRITTENCHINESE.COM**

Behalve deze opa (de vader van mijn vader) kwamen ook de ouders van mijn moeder uit China. Maar ondanks deze drie *lala Sneisi* grootouders, ben ikzelf niet uitgesproken Chinees. Mijn beide grootvaders overleden al voordat ik werd geboren en mijn Chinese oma, degene van wie mijn oudere zussen Chinees hebben leren spreken, overleed toen ik drie jaar oud was. Wat het Hakka¹ betreft, de taal die door de meeste Surinaamse Chinezen wordt gesproken, kom ik niet verder dan enkele woorden en korte zinnestels.

Veel later, tijdens mijn studie Chinese geneeskunde, kreeg ik een jaar Chinese les en leerde ik de basis van het Mandarijn, de standaard Chinese taal. Hoewel mijn uitspraak niet altijd 100% was en mijn handschrift leek op dat van een kind dat net leerde schrijven, kon ik eenvoudige gesprekjes voeren in het Mandarijn, alle lichaamsdelen en organen benoemen en schrijven, en een patiënt vragen waar hij pijn had. Echter geldt voor alle talen: *use it, or lose it* – als je je talenkennis niet gebruikt, raak je deze heel snel kwijt. Zo is het nu met mij en mijn kennis van het Chinees gesteld: Hakka nooit goed geleerd, Mandarijn grotendeels vergeten.

Jaren voordat ik Chinese les kreeg, hoorde ik van een echte Chinese dame (Chineser dan ik) hoe het precies zat met de Chinese achternamen in Suriname. Ze vertelde me dat *Liauw* inderdaad mijn familienaam was en *A-Joe* de voornaam van mijn opa, maar dat dit niet zijn officiële voornaam zal zijn geweest. Misschien heette hij *Chen Joe* en als hij werd geroepen, zei men dan niet *Chen Joe*

Mijn volledige Chinese naam is *Liao Nyet Len*, in Pinyin geschreven. *Nyet Len* is de voornaam die mijn Chinese oma me heeft gegeven; volgens Chinees gebruik komt de achternaam eerst en dan de voornaam. Als we de methode hanteren die bij mijn opa en vele andere Surinaamse Chinezen is toegepast, luidt mijn Chinese naam *Liao A Len*.

maar *A Joe*. Dus *A-Joe* was zijn roepnaam.

Dit was nieuws voor mij! Verontwaardigd ging ik bij mijn vader erover klagen hoe de kolonistator de naam van zijn vader verkeerd had genoteerd, hoe respectloos dit was en een schande die we moesten rechtzetten! Mijn vader hoorde me rustig aan en sprak: "Dat is allemaal mooi en waar, maar op deze manier zijn er nieuwe geslachtsnamen ontstaan die meteen duidelijk maken om welke specifieke familie *Liauw* het gaat, namelijk de familie *Liauw-A-Joe* en niet bijvoorbeeld de familie

¹ **Hakka is een van de Chinese hoofdtalen en de taal van de meeste Surinaamse ('oude') Chinezen. Hakka is ook de benaming voor het volk dat Hakka spreekt. Mijn grootouders kwamen uit de Zuid-Chinese provincie Guangdong, waar de meeste Hakka wonen. De Hakka vormen een minderheid in China, maar in dat enorme land gaat het nog altijd om 45 miljoen mensen, iets minder dan 4% van de totale bevolking. Wereldwijd zijn er ongeveer 100 miljoen Hakka.**
Bron: *AL, Wikipedia*

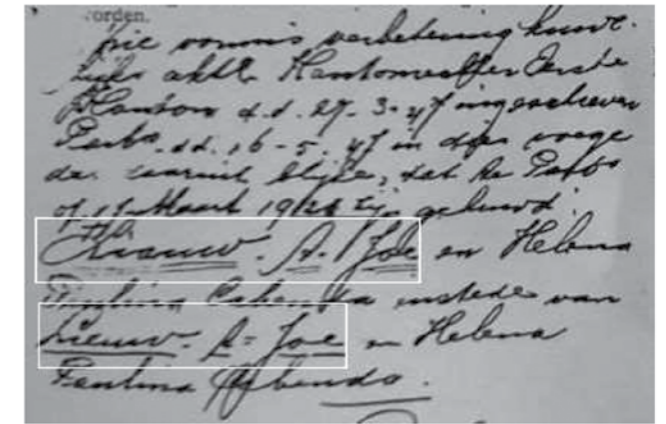

Zo moet mijn opa zijn familienaam hebben geschreven; in het Mandarijn uitgesproken als *Liu*, in het Hakka als *Liao*.

Liauw-A-San of *Liauw-A-Sie*". Daar viel geen speld tussen te krijgen. We hebben het erbij gelaten en *A-Joe* op de koop toe genomen. Wat de werkelijke voornaam van opa is geweest, hoop ik ooit nog te kunnen achterhalen.

Niet lang geleden heb ik nog iets bijzonders over mijn familienaam geleerd. Een bevriende Chinese winkelier, een Mandarijn-spreker, noemde me onlangs in een gesprek *Lieuw*. Ik reageerde dat mijn naam *Liauw* is. Tot mijn verrassing legde hij uit dat het om dezelfde naam gaat, slechts een andere uitspraak! Wat blijkt? Het Chinese schrift is in alle Chinese talen gelijk, alleen de uitspraak verschilt per taal. Zo gebeurt het dat iemand die Hakka spreekt, mijn familienaam leest als *Liauw* en iemand die Mandarijn spreekt dezelfde naam leest als *Lieuw*.

Overigens is *Liauw* of *Lieuw* de Nederlandse spelling. Behalve in Chinese tekens kan het Chinees ook worden geschreven in Pinyin, waarbij het Latijnse alfabet wordt gebruikt, het alfabet dat wij kennen. Pinyin werd in China ontwikkeld in de jaren 1950. In het jaar dat mijn opa in Suriname aankwam, konden de ambtenaren hier niet anders dan zijn naam fonetisch noteren in het Nederlands. Naar Pinyin zou opa's familienaam in het Mandarijn worden geschreven als *Liu* en in het Hakka als *Liao*².

Correctie naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak in 1947: opa's naam was *Liauw-A-Joe* in plaats van *Lieuw-A-Joe*.

² **Liao is een veelvoorkomende familienaam in Zuid-China en Taiwan. Er zijn naar schatting ruim 4 miljoen Chinezen die Liao heten.**

Bron: *Wikipedia*

Dankzij mijn *mati* de Chinese winkelier begrijp ik nu ook de aantekening op de huwelijksakte van mijn opa en zijn Surinaamse echtgenote. Mijn grootouders zijn in 1926 getrouwd en in 1947 werd op hun huwelijksakte de handgeschreven aantekening geplaatst dat de bruidegom *Liauw-A-Joe* heette "in stede van" *Lieuw-A-Joe*. Deze correctie kwam nadat de kantonrechter in het Eerste Kanton te Paramaribo zich hierover had uitgesproken. Ik gok dat mijn opa bij aankomst in Suriname is geregistreerd als *Lieuw-A-Joe*, mogelijk door toedoen van een tolk die Mandarijn sprak - we weten het niet. Met de rechterlijke uitspraak kreeg opa *Liauw-A-Joe* jaren later zijn Hakka-naam terug.

Ikzelf heb een officiële, Westerse naam en kreeg van mijn Chinese oma ook een onofficiële, Hakka-voornaam. Ingewikkeld? Welnee!•

Efu mi ati ben de prapi

Efu mi ati ben de prapi,
A ben broko kaba dusun tron
Efu mi ati ben de karu na in' wan miri
a ben mara kaba tron asogri
Efu mi ati ben de apodosiri
a ben mas' o langa pur' brudu tyir' tyiri
Ma mi ati no de prapi, no de karu noso podosiri
Ma mi ati feni mati, wondru oli fu Hem Han'
san e dresi soro, kir' den woron;
Ay, mi ati feni Jezus;
kibripresi; oso f' tan

Christa Sluisdom

Arta

Wi no man misi yu
yu
di e tya moy kloru na ini un dey
Wi no man sondro yu
yu
di e tya prisiri na ini un dey
di ben sa leygi
dungru
furu nanga sari
Yu
musu tan ori wi
wi di wani
yu
lontu wi
leki tu anu na ini wan brasa di waran so switi
Un libi langa
Arta
Yu
musu tan nanga wi

Waldy Simson

Uit: Gedichten en Muziek van Simson

Koorddanser

Dansend op het dunne koord
tussen gezondheid en de waanzin.
De armen uitgestrekt, gespannen als een veer.
Innerlijk geknakt, nog net geen wrak
Krampachtig balancerend, trachtend
boven de tsunamis te blijven zweven.
Ik dans, ik dans voor m'n leven

Acrobat

Walking the tight rope
in between my sanity and losing it
My arms stretched as an uncoiled spring
Weak on the inside, any moment to crack
Balancing above the tsunami's of life
yet beneath the skies
I dance for my dear life

Christa Sluisdom

De tong stuwt ons leven voort

De Tong
Dat is me een orgaan
Je proeft ermee en eet ermee
Je likt, slokt en schrokt ermee
Je praat, onderwijst en troost ermee
Je kletst, roddelt en scheldt ermee
In je tong schuilen al je gevoelens en gedachten,
jouw mentaliteit; je gulzigigheid of fijne smaak,
je egoïsme, wrok, blijheid, liefde en verdriet.
De tong is als een kast met laatjes; het bergt veel,
maar bij een onverwachte schok,
aangemoedigd of uit de tent gelokt,
lijkt het de grote schoonmaak wel
en komt er met de leuke herinneringen,
de meest onverwachte troep uitgerold.

Christa Sluisdom

Achter de regenboog ... (is een pot met goud)

Als de kleuren van de regenboog staan de politieke partijen
Voor hoop, vooruitgang, welvaart, stabiliteit en standvastigheid
Degene die wint zal de kudde leiden, naar grote hoogten of diepe dalen
Of om op vlakke grond in kringetjes rond te draaien.

Schaapje, o lammetje lief en zacht, hoe schoon en dik is je vacht
Je hebt nodig een herder, een leider die je koestert en voedt
en jou niet kaalscheert onverwacht.

Och schaap je bent een kuddedier.
Het is de aard van het beestje; jouw manier
Herken toch de stem van je herder;
hij die je voedt, die je kleedt, die je onderdak geeft
en de weidegrond eerlijk verdeelt

Luister niet naar valse stemmen
Luister niet naar die misleiden
maar alleen zichzelf weiden
Luister niet naar zoetepraat
Van hem die jou een pot met goud belooft,
maar je haast niet grazen laat

Luister niet naar boos gekonkel
Luister niet naar loos geblaas
Van hen die jou alleen maar nodig hebben
Voor een plaats in lands hoogste raad; Assembleehee
WEES GEEN STEMVEE !

Christa Sluisdom

A Divine thought

I need a thought, so fresh and clean
I need an idea, popping up as a light bulb
I need a thought that is straight from God
A thought, so magnificent and bright
That it wipes out all doubts
A thought as daylight clear and proud
A thought as a beam of the morning sun
Being a path of fortune, wealth and glorious fun!

**Christa Sluisdom
Blessed!**

Het kind in mij

Voor uw gaven aan mij
ben ik dankbaar
zo dankbaar als een kind
dat met gauw gevulde handen
gretig de wereld in wil gaan
om ook al spelend te vertellen
over
Uwer grootheid Heer
niet te doorgronden zijn al Uw werken
in Uwer dienst
wil ik blijven Heer

Waldy Simson

Uit: Gedichten en Muziek van Simson

De Ramp

Rood is het land
Een zware klap is toegebracht
De satan lacht
maar onze Heer die staat op wacht.
Zwart is het land
Een ieder loopt gebogen
De satan lacht
maar onze Heer is met elkeen bewogen.
Dit volk gaat ten gronde aan zijn eigen zonde
Het is verscheurd door al het leed waarom het treurt
een ieder leeft zijn leven zonder God de Heer te vrezen.
Elkeen die God zijn pad zal opzoeken zal blijven welgeborgen.

Angela Grace

Drie nieuwe Anansi-verhalen

Wij kennen allemaal vele verhalen van Anansi, de spin die iedereen altijd te slim af is, vooral als het gaat om een bordje eten. De redactie vroeg als experiment aan Christa Sluisdom om nieuwe Anansiverhalen te verzinnen. Het pakte uit als een geslaagd experiment, dat zeker voor herhaling vatbaar is. Hier volgen drie nieuwe Anansi-verhalen.

DOOR: CHRISTA SLUISDOM

De Mikisyu-wortels van Anansi

Ba Anansi's kinderen hadden honger. Zij hadden de hele ochtend niets gegeten en het was al middag. De zon stond hoog aan de hemel en de andere dierenkinderen in het bos hadden hun buikjes al rond gegeten, terwijl de buikjes van de Anansies luidruchtig knorden. Sommige kindertjes huilden zachtjes, terwijl anderen dreinden. Ma Akoeba zuchtte en zei zogenaamd tot zichzelf, maar luid genoeg dat Ba Anansi haar kon horen: "Kan die luie Anansi, vader van elf kinderen, niet zorgen voor wat eten, voor het nacht wordt en mijn kinderen doodgaan van de honger?" Ba Anansi keek schichtig naar zijn vrouw. Hij wilde eigenlijk driftig worden, maar hij was een beetje bang voor Ma Akoeba, want als een lieve vrouw haar kinderen honger lijdten, dan wordt zij onberekenbaar. Dat wist Anansi, dus zuchtte hij, slikte zijn boosheid in en zei tegen Ma Akoeba: "Ik ga jagen. Voor het donker is gaan de kinderen eten." Ma Akoeba maakte een rochelend geluid, dat een beetje leek op instemming, maar meer nog op een gegrom van een boze tigrikati. Ba Anansi stond vlug op en liep naar de deur. "Hoe ga je zonder geweer jagen dan", vroeg Ma Akoeba met haar handen in haar zij. Ba Anansi was weer zijn arrogante zelf. "*Mi na Ba Anansi, mi e du mi sani na mi fasi*", antwoordde

hij met een verwaand gezicht. "Hmm, ik moet het nog zien. Maar doe vlug, want je kinderen vallen bijna flauw", zei Ma Akoeba. Ba Anansi maakte de deur open en liep naar buiten. In zijn zak had hij een scherp mes. Hij liep het bos in. Eigenlijk wist hij nog niet wat hij zou doen, maar rennen achter dieren en uren op wacht staan, nee, daar was hij veel te lui voor, maar hij vond zichzelf erg schrander. 'Waarom zou ik me kapot zweten als het makkelijker kan?', dacht hij. 'Notabene ben ik een beetje dun. Als mijn armen of benen breken, wat moet ik dan doen? Ik kan beter mijn verstand laten werken in plaats van mijn magere lichaam', zei hij in zichzelf. Nu hij zichzelf moed had ingesproken, liep hij vrolijk en ontspannen verder. Plotseling hoorde hij gepraat. Hij luisterde goed. 'Het lijken wel die onnozele konkoni's te zijn', dacht hij. Hij kon in ieder geval gaan kijken hoe de situatie daar was. Hij kromde zijn rug, vertrok zijn gezicht in een pijnlijke grijns en riep als een oude zieke man: "Hallo, hallo is er iemand daar die mij kan helpen?" Twee jonge konijnen kwamen vanachter een boom tevoorschijn en keken hem medelijdend aan. "Ik moet bladeren gaan plukken van de Penlusmibon die aan de andere kant van het bos groeit", zei Anansi. "Ik heb vreselijk last van reuma. Ik houd het niet meer uit van de pijn. Kan één van jullie mij misschien daarnaartoe brengen?" vroeg hij zielig. "Ik

heb lekkere mikisyuwortels voor jullie als wij terug zijn." "Oké", stemde het ene konijn in. "Klimt u maar op mijn rug, u wijst de richting aan, dan gaan wij er snel naartoe." "Dankjewel mijn kind", zei Ba Anansi, terwijl hij zuchtend en steunend op de rug van het konijn klom. "Dalijk", riep het reiskonijn naar het huiskonijn en zij verlieten de plaats op aanwijzing van Ba Anansi met een vaart zoals alleen een konijn dat kan. Toen zij even uit de direkte omgeving van de konijnenspeelplaats waren, pakte Anansi het mes dat hij had meegenomen en slachtte het nietsvermoedende dier met één steek. Hij zakte van de konijnenrug, rekte zijn lichaam uit dat hij de hele tijd krom had gehouden en sleepte het konijn naar huis waar Ma Akoeba al in de deuropening stond te wachten. Hij overhandigde haar het konijn, terwijl zij verheugd lachte. Nadat Ba Anansi zijn handen had gewassen, ging hij in zijn hangmat liggen en zei halfslud: "Ouderdom komt met gebreken en streken." Maar dáárom moeten Anansi's kinderen altijd binnen spelen.

Anansi's dankfeest

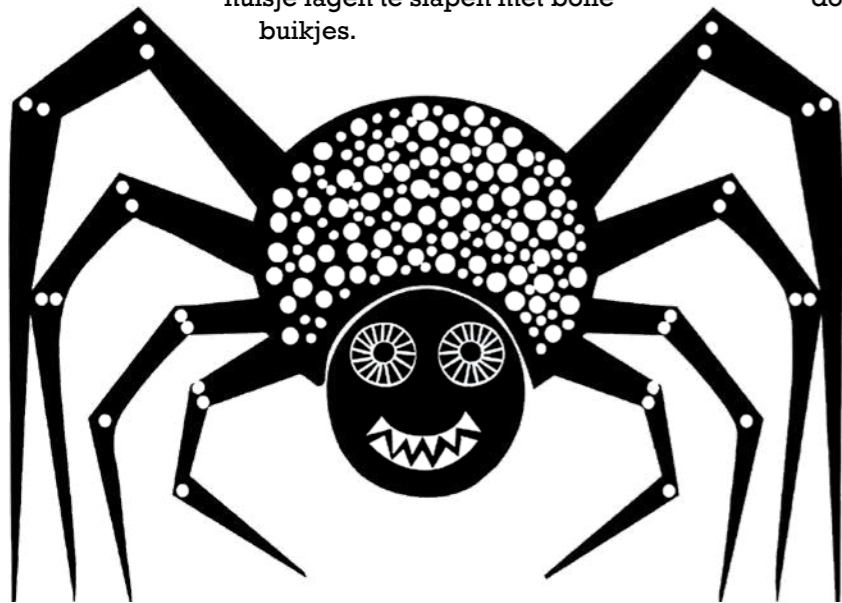
In het huisje van Ba Anansi was het stil. De kinderen keken bedroefd en Ma Akoeba had een lange mond opgezet, alleen Ba Anansi lag met een glimlach in

zijn hangmat en floot vrolijk een deuntje. Wat was er toch aan de hand in huize Anansi? Enkele weken geleden had Ba Anansi de vereniging van bosdieren overgehaald om een dankfeest te houden, omdat de pandemie afgelopen was. De dieren waren er een beetje twijfelachtig over vanwege het feit dat het met de boseconomie niet zo goed ging. Het regende verschrikkelijk vaak, vele vruchten vielen van de bomen voordat ze rijp waren en vele plaatsen waar goed voedsel groeide, waren nu onder water. Maar Anansi bemoedigde hen dankbaar te zijn voor het vele goede dat zij nog over hadden en daarom toch een dankfeest te houden. Er was een heel gedoe geweest daarover en daarna was het idee aangenomen en was er besproken dat eenieder lekkers of voedsel van huis moest brengen voor het dankfeest. Ma Akoeba's gezicht verstrakte bij het horen van het brengen van eetbare waar uit haar huisje. Elke dag was het al een 'gevecht' om alle elf kinderen te eten te geven. Maar Anansi zette door en was heel vrijgevig voor het feest. Hij bracht zoete patat die ze zelf hadden geplant en awara's, podosiri en kwak die Akoeba zelf voor haar kinderen had gemaakt en honing die met veel moeite en bijensteken was verkregen. Ma Akoeba kon bijna flauwvallen van woede en haar gezicht verstrakte met de dag steeds meer, maar Ba Anansi gaf geen krimp.

Toen de dag daar was, regende het een beetje in de ochtend en Anansi vond direct dat de kinderen niet meekonden naar het feest. Zij zouden ziek kunnen worden. En hoe de kinderen ook huilden en zeurden om mee te gaan en Ma Akoeba voor hen pleitte, het antwoord bleef nee. Toen het middag was, kwamen alle dieren, de kleine en grote, de agressieve en de rustige, de slimme en de domme dieren vrolijk naar het feest. Er was zelfs een band van apen en kikkers die luide en vrolijke muziek maakte. Toen zowat eenieder aanwezig was, werd er gebeden door Ba Tigri die gezien werd als de koning der dieren, omdat wij hier geen leeuwen hebben. Zijn maag rommelde luid als een drum toen hij de dank voor het feest(maal) uitsprak. Daarna gingen de hooggeëerde Ma's van het bos naar de keuken om het eten uit te delen.

Het duurde lang voordat zij aankwamen met het voedsel dat bedroevend weinig was en zeker voor Ba Tigri, die een grote maag heeft. Eenieder kreeg een stukje zoete patat, wat cassave met vis en een stukje suikerriet. Dat was het feestmaal. Ba Anansi en Ma Akoeba aten vrolijk hun buikjes vol. Zij waren maar klein en heel dun, dus het eten was gauw genoeg voor hen. Maar die arme Ba Tigri zijn maag was nog voor driekwart leeg. Toen de grotere dieren ontevreden begonnen te kijken, vertrokken Anansi en een heleboel kleinere dieren gauw met hun gezin, voor het feest in ruzie zou ontaarden. Ba Tigri ging daarna nog in de keuken kijken, denkende dat er nog heel wat over zou zijn, maar helaas, er was niets meer. Boos en teleurgesteld ging hij weg.

Ba Anansi kwam vrolijk thuis aan waar zijn kinderen allen verspreid over de vloer het huisje lagen te slapen met bolle buikjes.

Ma Akoeba was verbaasd, maar hielp Anansi de kinderen in bed te leggen.

“Mijn dunne Anansikindertjes zijn zwaar geworden” zei Ma Akoeba, waarop Ba Anansi zich niet meer kon inhouden, en luid lachend zei: “Mijn spinnekindertjes hebben mijn huis bevoorrad.” Ma Akoeba was met stomheid geslagen. Zij ging naar de keuken waar de hele vloer vol lag met etenswaren. “Wie niet sterk is, moet slim zijn”, zei Ba Anansi die over haar schouder meekookte. “Maar jong geleerd is oud gedaan”, antwoordde Ma Akoeba verwijtend.

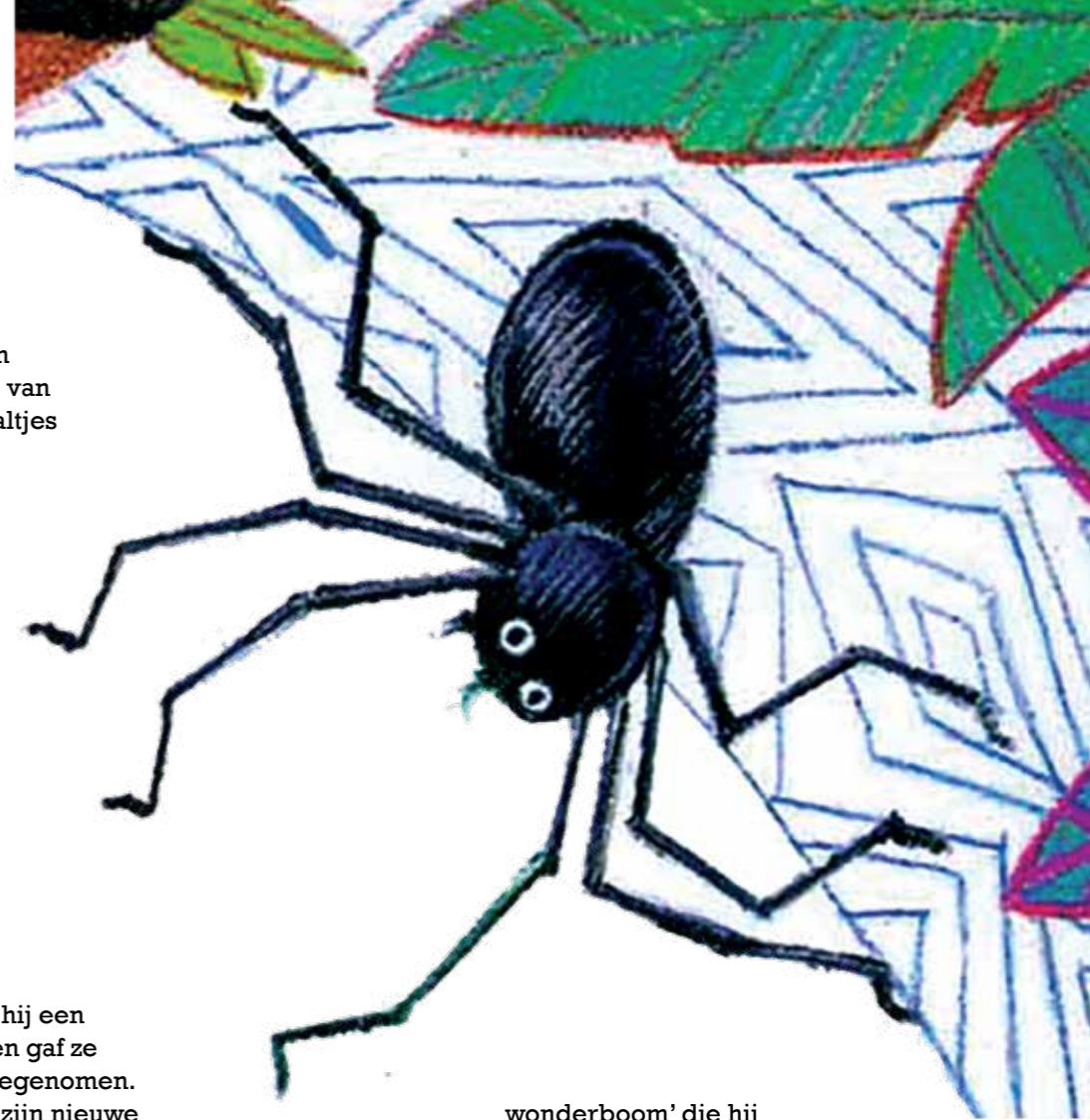
Anansie en de wonderzaadjes

Ba Anansi lag lekker te luiëren in zijn hangmat, terwijl Ma Akoeba de laatste hand legde aan het eten. Hun magere anansikindertjes speelden rond het huis, vol spanning wachtend op de fantasievolle maaltijd die Ma Akoeba altijd weer tevoorschijn toverde met wat eigenaardigheden zoals stukjes lichtgezouten awara door het eten met wat peper. Maar het was lekker. En ach, de kinderen die wisten niet beter. Anansi lag in zijn hangmat en deed alsof hij sliep, maar zijn hersenen verwerkten op topsnelheid de ideeën, hoe aan de volgende voorraad voedsel te komen, want werken, dat wilde hij niet. Hij opende zijn ogen en stond langzaam op. “Aai Akoeba,” zei hij, “jij hebt weer lekker gekookt voor ons.” Akoeba keek haar luie, maar slimme man aan en zei: “Wanneer alles op is, dan zullen wij lucht happen.” “Hahaha”, lachte Ba Anansi. “Dat kan helemaal niet, daar ben ik toch veel te schrander voor, maar wij moeten onze voorraad aanvullen, want onze kindertjes worden wat groter en eten nu wat meer. “Weet je Akoeba”, ging Ba Anansi door, terwijl Akoeba eten voor de kindertjes opschepte, “ik ga op reis voor enkele dagen.

Ik ga naar een ver land: Nyanyankondre en ik ga die bigianu fowru vragen om mij ernaartoe te dragen en ik kom terug met alles wat wij nodig hebben.” Ma Akoeba zuchtte; ‘Anansi heeft altijd van die aparte dingen’, dacht ze, ‘maar wanneer hij terugkomt, dan is er altijd feest.’ “Jij doet maar wat jij denkt dat goed is”, zei zij. “Ik kan je toch niet tegenhouden.” Ba Anansi lachte en gaf Ma Akoeba een brasa. Dat had hij gauw voor elkaar gekregen. Ma Akoeba was de rareiteiten van hem nu wel gewend. Hij ging naar buiten; een beetje opscheppen over zijn trip naar het verre Nyanyankondre. Hij ging langs de vogels, de hazen, langs Ba Tigri en de andere

dieren en sprak vurig over Nyanyankondre waar de bomen bijna omvielen van het gewicht van de vruchten en nog vele verhaaltjes meer. Daarna regelde hij zijn reis gewoon met een klein vogeltje dat hem bij een mensendorp moest afzetten. Van daaruit zou hij naar Nyanyankondre reizen, had hij aan Ma Akoeba en de andere dieren gezegd. Toen zijn reisdag was aangebroken, gaf hij Ma Akoeba een bosi, knuffelde zijn kinderen en vertrok op de rug van het vogeltje naar het dorp van waaruit hij zou vertrekken.

Eenmaal in het dorp wandelde hij een beetje rond, maakte vrienden en gaf ze van de vruchten die hij had meegenomen. Toen het avond werd, legde hij zijn nieuwe vrienden uit dat zijn vervoer pas voor de volgende nacht geregeld was. Voor hij kon vragen naar een slaappleats, boden de nieuwe vrienden, de vriendelijke en gezellige Anansi een slaappleats aan, die hij maar al te graag accepteerde. Zijn gastheer bood hem eten aan. Maar Anansi weigerde. Hij vertelde dat hij erge last van zijn maag had en dat hij voorlopig alleen maar pap at en vruchten. Ba Anansi had uit zijn ooghoeken allang een emmer vol griesmeel zien staan in het huisje. De man zei tegen hem: “Ik heb wat griesmeel, ik ga wat pap voor je koken.” “Nee, nee, nee” wuifde Anansi het aanbod weg. “Ik eet geen gekookte pap. Wanneer ik ga eten, doe ik gewoon wat water in de pap.” Zijn gastheer vond het wel wat vreemd, ‘maar nou ja, ieder zijn meug’, dacht hij. Hij was eigenlijk allang blij dat hij zo een makkelijke gast had. Hij pakte een kom, schepte het vol griesmeel en bracht het voor Anansi die hem vriendelijk bedankte, en het gauw overplaatste in een zakje dat hij had meegenomen. Die namiddag nam hij afscheid van zijn goede vrienden en keek uit naar een vogeltje dat hem een lift kon geven naar huis. Er zijn altijd aardige vogeltjes, dus hij vond er snel eentje die hem veilig aan de rand van het bos afzette. Anansi wandelde het bos in, maar ging nog niet naar huis. Hij ging langs zijn vrienden en schepte op over de ‘zaden van een

wonderboom’ die hij meegenomen had, die na een maand al heerlijke sappige vruchten gaf en het hele jaar door vrucht droeg. Anansi deed gierig voor zijn zaad, maar toen de haas lang zeurde en hem wat nootjes en awara's aanbood in ruil voor wat zaadjes, gaf Ba Anansi toe. Anansi ging ook naar Ba Tigri en naar alle andere dieren die hem zoete patat, gember, awara's, cassave, podosiri en nog een heleboel meer gaven, in ruil voor wat van het wonderzaad. Met zijn buit, de vruchten die hij als loon had gekregen voor het zaad, trok hij in een palmboombladerenbootje naar huis. Ma Akoeba was verheugd zoveel voedsel te zien en was weer helemaal content met haar luie, maar toch slimme man. Toen de dieren in het bos na een week nog geen spruitje zagen, kwamen zij klagen bij Ba Anansi. Ba Anansi keek treurig en zei dat de vogeltjes waarschijnlijk hun en zijn zaadjes hadden opgegeten, want ook bij hem kwam niets op. “In Nyanyankondre zijn er geen vogeltjes”, vertelde hij. Anansi vertrok zijn gezicht zo verschrikkelijk alsof hij vreselijk zou gaan huilen en daarom gingen de dieren maar snel weg, al waren zij erg teleurgesteld, want een huilende Ba Anansi was echt geen gezicht, en dat wist Anansi maar al te goed. Hij had zijn taak weer volbracht en ging zijn restant ‘zaadjes’ omzetten in een heerlijke griesmeelpap voor zijn gezin. •

Hindoestaanse contractarbeidsters 'Dit deel van onze geschiedenis moet een plek krijgen in ons leven'

Op het Lalla Rookh Complex hebben bezoekers onlangs mogen genieten van de boekpresentatie: 'Hindoestaanse contractarbeidsters.' Het boek geeft een studie weer van het leven, de rol en de positie van de Hindoestaanse vrouwen als contractarbeiders in de periode 1873-1921. Het is samengesteld door de onderzoeker Tanya Sitaram, die met dit onderwerp in december 2016 haar masterstudie aan de Anton de Kom Universiteit afrondde.

DOOR: REGINA BOURNE

Tanya Sitaram is in het dagelijks leven directeur van de Anton de Kom Universiteit Bibliotheek Suriname, parttime-docent en onderzoeker. Met het schrijven van dit boek wenst Tanya meer bekendheid te geven aan het leven van de vrouwelijke contractarbeiders om de geschiedenis compleet te maken. Haar bronnen zijn kinderen en kleinkinderen van contractarbeiders en archieven. In het boek komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals de werving en komst van de contractanten naar Suriname, die op 'bestelling' plaatsvonden. De term 'bestelling' vond de schrijfster in de archieven en zij beschrijft hoe die vanaf de plantage tot de werving van de arbeidskrachten in Calcutta plaatsvond. Verder zijn ook beschreven de oorzaken en motieven om naar Suriname te komen, de speciale werving van vrouwen en ongelijke genderverhouding in Suriname, het aantal en 'typen' vrouwen, hun lonen, taken, conflicten, hun dagelijks leven op de plantages, en de overlevingskansen van de Hindoestaanse vrouwen.

Onevenwichtige genderverhouding

De schrijfster is tot de ontdekking gekomen dat er in de geschiedenis weinig tot niets geschreven staat over de hindostaanse vrouw tijdens de contractperiode. Wat heel raar en vreemd is, want over de mannelijke contractor, de gezagvoerders en blanke mannen staat er wel voldoende geschreven. Sitaram: "Hebben deze vrouwen niet even hard gewerkt als de mannelijke contractarbeiders? Wij moeten toch weten wat haar inbreng is geweest tijdens de contractperiode?"

Gaandeweg het onderzoek bleek dat de geschiedenis van de hindostaanse vrouw tijdens de contractperiode minder prettig en voorbeeldig was. Tijdens de gehele contractperiode zijn 21.237 mannelijke - en 8.527 vrouwelijke contractanten naar Suriname aangevoerd. De onevenwichtige genderverhouding had vele gevolgen. Mannen konden moeilijk aan een vrouw komen, waardoor de vrouwen een bepaalde dominante positie van vrijheid, machts- en onderhandelingspositie hadden. De vrouw bepaalde zelf met wie zij

een relatie aanging; of zij verliet haar man voor een ander of zij ging met meerdere mannen een relatie aan (polyandrie). "Het is zeker niet voorbeeldig maar dit betekent niet dat wij haar deel van de geschiedenis eruit moeten laten, want dan is de geschiedenis niet compleet. Dit deel van onze Surinaamse geschiedenis moet een plek krijgen in ons leven."

Aanslagen op vrouwen

Natuurlijk zijn deze dingen prestigeverlies in de ogen van de man, waardoor ze zich zijn gaan weerspiegelen op een negatief gevolg voor de vrouw met als gevolg aanslagen op haar. De jaloezige mannen hebben deze vrouwen op een wrede en gruwelijke manier aangevallen, verwond en vermoord. Het leven van de vrouw was, ondanks dat zij in de meerderheid was, in gevaar. Sitaram noteerde tijdens haar onderzoek 50 aanslagen van geweld tegen vrouwen.

Het leven van de vrouwelijke contractarbeiders

Het werk op de plantage begon al om half 6 in de ochtend. De vrouwen stonden slaapdronken op om hun huishoudelijk werk te doen en te koken voordat zij naar de plantages gingen. Velen stonden op met nog pijn van de vorige werkdag aan hun lichaam. Deze werkzaamheden in de huishouding betekenden extra verzwarende van de dagtaken van de vrouw. Op deze manier hadden veel vrouwen een driedubbele taak. Behalve de eerder aangehaalde onevenwichtige man-vrouwverhoudingen kwam het ook voor dat een vrouw het huishouden van meerdere mannen had en daarnaast ook de seksuele diensten. Gemiddeld moesten de vrouwen twee derde deel van de mannetaken verrichten tegen veel lagere lonen. Ondanks de lage lonen die zij verdienden, waren zij in staat te sparen, geld uit te lenen en hun families in India te verzorgen. •

AGENDA

WEEK van het NEDERLANDS 2022

Datum	Activiteit	Organisator	Locatie	Aanmeld- en/of contactinfo
15/09/22	Launch Tongo is Taal 2022	De Taalsluis	Fysiek en online	taalsluis@gmail.com www.tongoistaal.com
16/09/22	Proefcollege Kindertaal- ontwikkeling NL*	Universiteit Utrecht	Online, Teams	e.stronks@uu.nl www.neerlandistiek.nl
01/10/22	Boekpresentatie Het alakondremeisje	Kit Ling Tjon Pian Gi	Ready Tex	Ready Tex
02/10/22	Klein Journalistendictee	De Taalsluis	Lala Rookh gebouw	taalsluis@gmail.com
01-08/10/22	De achtergrond van uitdrukkingen en gezegdes NL*	Taalkracht	Online	www.weekvanhetnederlands.org www.fiktok.com@taalkracht_
08/10/22	Uitreiking Librisprijs	Directoraat Cultuur & Helen Chang	Nog niet bekend	Directoraat Cultuur

In de agenda staan zoveel mogelijk activiteiten die voor Surinamers interessant en toegankelijk zijn; daar vallen ook Nederlandse online-activiteiten onder.

Die worden aangegeven met: NL*.

De agenda was bij het ter perse gaan van Tongo is Taal nog onvolledig.

De volledige agenda is te bekijken op www.tongoistaal.com

Deze publicatie is tot stand gekomen met
financiële ondersteuning van:

Koninkrijk der Nederlanden

taal:
unie